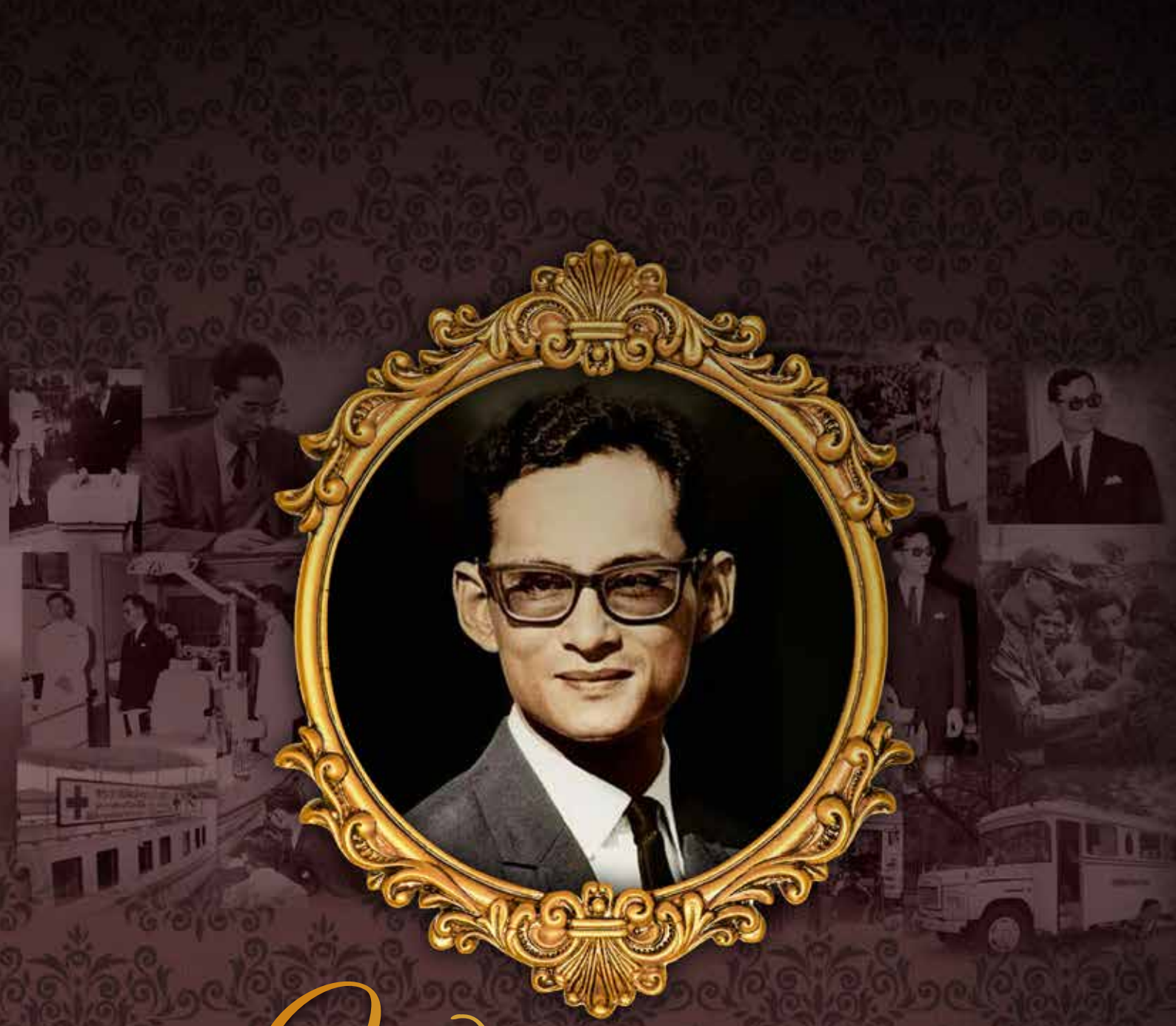

พระมหากรุณาธิคุณ
ต่อวงการทันตกรรม

พระมหากรุณาธิคุณ
ต่อวงการทันตกรรม

ภัทรมหาราชาศิราวาท

(สัททุลวิกกีฬิตฉันท์ 19)

เพรงเพราศุภสวัสดิ์ ณ รัฐนิกรไทย
เดชองค์พระทรงชัย ภิบาล
เกริกก้องกีรติฤทธิ์สถิตนภะสถาน
ทั่วท้องธราธาร ทวี
แสงสูรย์ส่องมิเสมอพระบารมิรุจี
แห่งนพภูมี ตระการ
แสงโสมเพ็ญ ฤ จะเย็นเสมือนพระนฤบาล
เมตตาประชาปาน บิดร
แดนดินใดทุรทุกข์ประหนึ่งอคนิร้อน
บาทย่างก็พลันผ่อน มลาย
โครงการดำริประโยชน์ประชาสุขะสบาย
พอเพียงวิถีสาย ยุบล
เชื้อชาติศาสนะใด ณ ไทยสมิตมน
อาลัยพระทรงพล บดี
จากราษฎร์รัฐ ธ นิวัติสวรรค์สถิตะศรี
ส่ำเศร้าและโศกี ประชา
จักจดจำคุณะอันอนันต์พระกรุณา
คงมั่นมิคลาดคลา นิรันดร์

ทันตแพทย์พิสุทธิ์ อำนวยพาณิชย์ - ประพันธ์

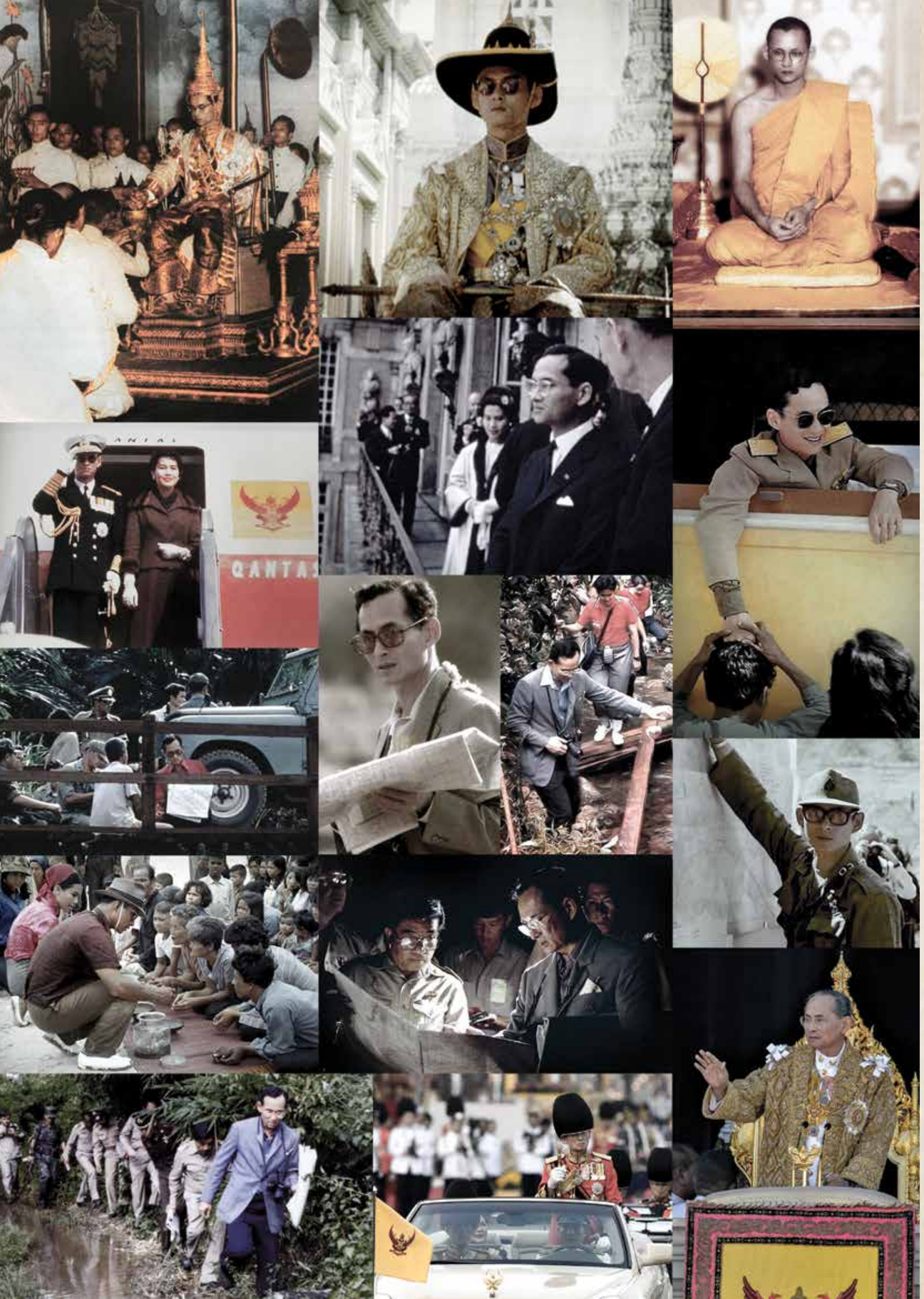

ธ ทรงปกครองโดยธรรม

(กาพย์ฉบัง 16)

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขนำ
สู่มวลมหาชนชาวสยาม"

ปฐมราชโองการอันงาม นวมินทราราม
เพ็ญถ้วนทศพิธราชธรรม์
เป็นปิ่นราชะแห่งราชัน งานหนักทุกวัน
ทั้งเดือนทั้งปีมิคลา
นิติศาสตร์รัฐศาสตร์ศึกษา เพื่อชาติประชา
สร้างสรรค์ครรลองยุติธรรม์
สัมพันธ์ต่างประเทศพิเศษสรรพ์ โลกาภิวัตน์พลัน
เท่าทันยุคสมัยโลกา
จอมทัพนำรัฐนาวา ภัยพิบัตินัครา
พระพิพัฒน์ปัดเป่าโดยพลัน
ศูนย์รวมดวงมาน *"สมานฉันท์"* ศูนย์ความผูกพัน
ย้ำให้ไทย *"รักสามัคคี"*
ทรงนำอธิปไตยเสรี ครองยุติธรรมวิถี
ทุกที่บัญญัติรัฐธรรมนูญ
ชาติสิ้นพระธรรมาธิกูล เฉกสิ้นโสมสูรย์
ทั้งโลกโศกศัลย์พันทวี
ไทยพร้อมประกอบกรรมดี ถวายภูมี
ณ สุขาวดีนิรันดร์

นายประยอม ซองทอง ศิลปินแห่งชาติ - ประพันธ์

ธ สถิตในดวงใจไทยนิรันดร์

โอ้อาดูรพระทูนกระหม่อมแก้ว
ชนทั่วโลกวิปโยคโศกระกำ
ที่สิบสามตุลาฟ้าคล้ำหมอง
ตะวันดับอับเดือนเหมือนโรยรา
แว่วดนตรีบรรเลงเพลงของพ่อ
ทศพิธราชธรรมทรงบำเพ็ญ
จำภาพพ่อสะพายกล้องคล้องแผนที่
วางแนวทางสร้างสุขทุกข์มลาย
กว่าสี่พันโครงการท่านสร้างไว้
ต่างยกย่องเทิดพระคุณพระบุญญา
รันทดท้อหัวใจไม่รู้จบ
เพราะว่ารักเทิดทูนอาดูรไผท
ทรุดกายก้มบังคมลาฝ่าพระบาท
ขอตามรอยยุคลบาทราชราชัน
โอ้อาดูรพระทูนกระหม่อมแก้ว
ธ สถิตสรวงสวรรค์ ณ ชั้นใด
นิราศแล้วแว่วเสียงสะอื้นร่ำ
พระทรงธรรมเสด็จสวรรค์ครรไลลา
น้ำตานองท่วมใจท่วมใบหน้า
ทุกแหล่งหล้าสงัดเงียบยะเยียบเย็น
น้ำตาคลอต่อนี้ไปคงไม่เห็น
โครงการเด่นหลายหลากอีกมากมาย
เสด็จทั่วไทยนี้มีจุดหมาย
ทรงดับร้อนผ่อนคลายหายโศกา
น้อมนำให้โลกประจักษ์ตระหนักค่า
ธรรมราชาสง่าแคว้นของแดนไทย
กลั้นทำนบน้ำตาหาได้ไม่
ใจเอ๋ยใจ... อ่อนหยับลงฉับพลัน
น้ำตาหยาดรินไหลใจโศกศัลย์
ทำความดีถวายท่านทุกวันไป
นิราศแล้วจอมกษัตริย์นิรัติศัย
ธ สถิตในดวงใจไทยนิรันดร์

ทันตแพทย์วีระวัฒน์ สัตยานุรักษ์ - ประพันธ์

บทนำ

ด้วยเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นที่เคารพรักของปวงชนชาวไทยรวมถึงชาวโลกมากเพียงใด ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระมหากรุณาธิคุณที่แผ่ไพศาลไปยังพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ด้วยสายพระเนตรที่กว้างไกลและน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาอันหาที่สุดมิได้ ยังผลให้ราษฎรของพระองค์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเรื่อยมา

การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวันพฤหัสบดีที่ 13 ตุลาคม พุทธศักราช 2559 ทำให้ประชาชนชาวไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รู้สึกโศกเศร้าเสียใจอย่างหาที่สุดมิได้ โดยเฉพาะเมื่อรำลึกถึงพระราชกรณียกิจ พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท ตลอดถึงโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้พระราชทานมาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตลอดรัชสมัยของพระองค์อันยาวนานถึง 70 ปีแล้ว ทำให้ยิ่งรู้สึกซาบซึ้งถึงพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ที่มีต่อชาวไทยทุกคน

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ องค์กรวิชาชีพของทันตแพทย์ทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงเห็นพ้องต้องกัน ให้จัดทำหนังสือฉบับพิเศษขึ้น โดยรวบรวมเรื่องราวของพระองค์ที่เกี่ยวเนื่องกับวิชาชีพทันตกรรม และสุขภาพในช่องปากของประชาชน เพื่อประกาศพระเกียรติคุณและถวายราชสดุดีด้วยความจงรักภักดี และกตัญญูกตเวทีต่อพระองค์ ผู้ทรงกอปรด้วยทศพิธราชธรรม และทรงพระคุณอันประเสริฐอย่างหาที่สุดมิได้ ตลอดจนเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและตระหนักว่าพระองค์ทรงมีคุณูปการต่อวิชาชีพทันตกรรมและสุขภาพในช่องปากของประชาชนมากเพียงใด พร้อมทั้งน้อมนำมาเป็นแนวทางในการทำงาน และดำเนินชีวิตของทุกคนสืบไป

ทันตแพทย์ทุกคนขอน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้น และขอตั้งสัตยาธิษฐานจะมุ่งมั่นดำเนินตามรอยพระยุคลบาทตลอดไป

ทันตแพทย์พิสุทธิ์ อำนวยพาณิชย์
ทันตแพทย์หญิงแพร จิตตินันท์
ทันตแพทย์วีระวัฒน์ สัตยานุรักษ์
ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

สารบัญ

บทที่ 1	พระปรีชาญาณด้านทันตกรรม	**15**
บทที่ 2	พระมหากรุณาธิคุณต่อวงการทันตแพทย์	**21**
บทที่ 3	ทันตกรรมพระราชทาน	**31**
บทที่ 4	จากพระราชดำรัสสู่การปฏิบัติ	**41**
บทที่ 5	เศรษฐกิจพอเพียงกับงานทันตกรรม	**45**
บทที่ 6	ทันตนวัตกรรมของไทย	**49**
บทที่ 7	ทุกขณะคือประชา	**55**
บทที่ 8	พระเมตตาชโลมใจ	**59**
บทที่ 9	เรื่องเล่าจากทันตแพทย์ประจำพระองค์	**63**

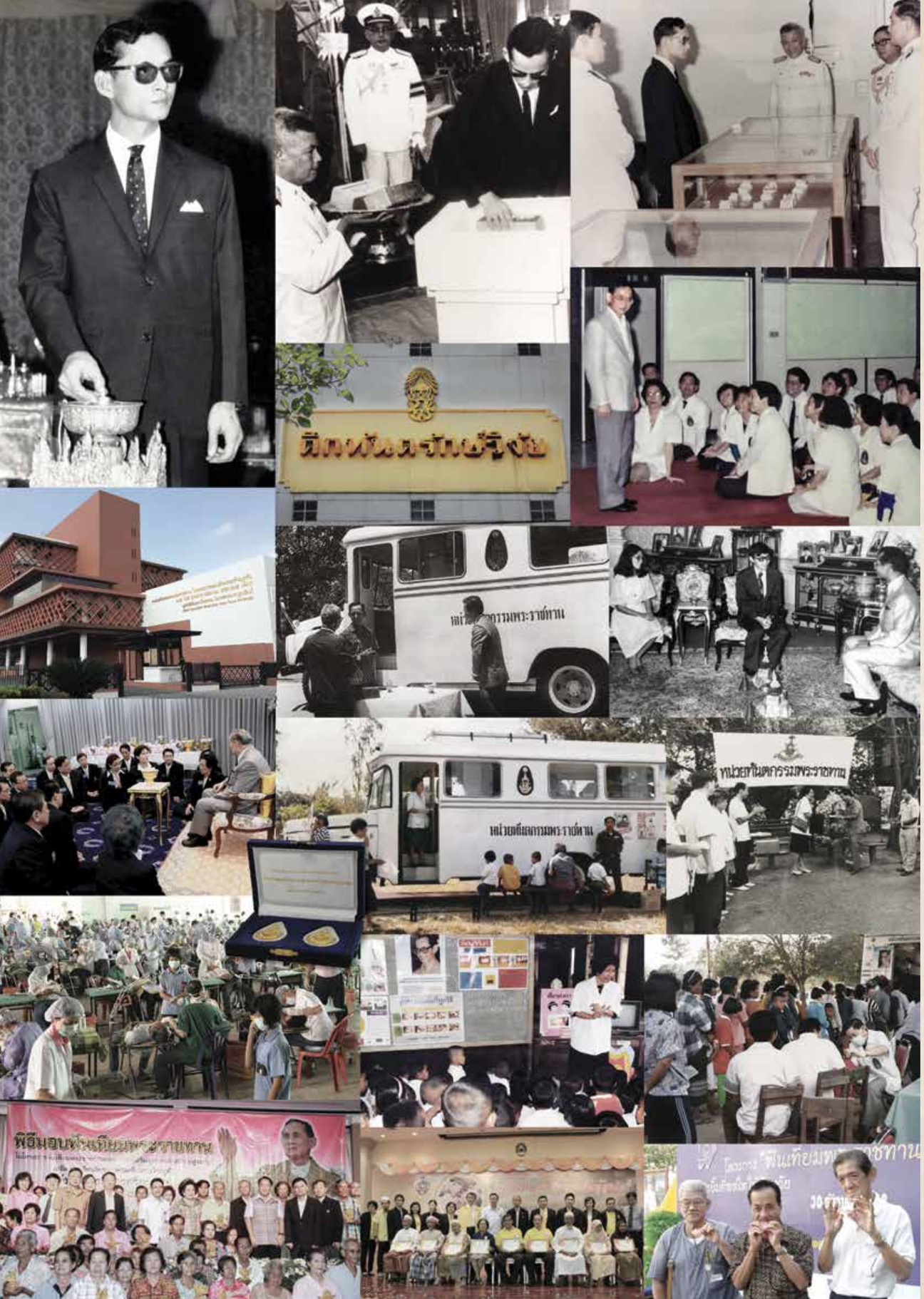

น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

พระมหากรุณาหาใดเทียบ
หยาดทิพย์แห่งมหาบุญญาธิการ
พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์
"ทันตรักษ์วิจัย" อยู่คู่ธรณิน
วางรากฐานงานวิจัยให้เปรื่องปราด
กระแสแห่งพระเมตตามาดาลดล
ทรงห่วงใยไพร่ฟ้าประชาราษฎร์
"หนึ่งโรคร้ายนั้นหรือคือโรคฟัน"
ธ ทรงนำทันตกรรมพระราชทาน
บรรเทาทุกข์ผู้อยู่เหย้าเนาถิ่นไกล
สายพระเนตรกว้างไกลในทุกศาสตร์
ทรงต่อเติมเสริมส่งวิชาการ
เพื่อศึกษาหาความรู้เชิดชูชาติ
ตามพระราชดำริปิติกมล
ฟันเทียมพระราชทานโครงการใหญ่
มีฟันเคี้ยวอาหารได้สมใจปอง
ทรงก่อเกื้อราชวิทยาลัยทันตแพทย์
รวมความรู้ชูปัญญาวิชาการ
เรื่องโรคฟันสำคัญท่านเล็งเห็น
"ทันตนวัตกรรม" ทำวิจัย
พระมหากรุณาการุณย์ราษฎร์
ทันตแพทย์กราบกรานกตัญชลี
ฤๅจักเปรียบยิ่งใหญ่แผ่ไพศาล
จรดจารจารึกไว้ในแผ่นดิน
สนองพระราชประสงค์ทรงถวิล
เป็นทรัพย์สินของมหาประชาชน
สรรพศาสตร์ล้ำเลิศบังเกิดผล
ดุจหยาดฝนแด่ประชาทั่วหน้ากัน
ให้แคล้วคลาดโรคร้ายคลายโศกศัลย์
ต้องช่วยกันให้พ้นโศกและโรคภัย
เป็นหน่วยงานอาสาช่วยผู้ป่วยไข้
ทั้งยากไร้ให้พ้นทุกข์ทรมาน
ทุกบทบาทล้ำค่ามหาศาล
พระราชทานทุนอานันทมหิดล
ผลิตนักปราชญ์ศาสตร์ศิลป์ระบิลผล
บรรลุผลงดงามตามครรลอง
เพื่อผู้ป่วยยากไร้ไทยทั้งผอง
เป็นผลของพระเมตตาหาใดปาน
สู่วงแวดคุณธรรมนำแก่นสาร
รังสรรค์งานปองประโยชน์โปรดชาวไทย
ท่านทรงเน้นคิดค้นผลงานใหม่
ไทยช่วยไทยผลิตมาใช้ได้อย่างดี
ใต้ร่มชาติไร้ทุกข์มีสุขศรี
นบภูมีไว้เหนือเกล้าเนานิรันดร์

ทันตแพทย์วีระวัฒน์ สัตยานุรักษ์ - ประพันธ์

บทที่ 1
พระปรีชาญาณด้านทันตกรรม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีความรอบรู้ และมีพระราชดำริที่ลึกซึ้ง ในด้านทันตแพทยศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง พระปรีชาญาณและพระราชกรณียกิจในด้านดังกล่าวของพระองค์เป็นที่ประจักษ์โดยถ้วนหน้า สภามหาวิทยาลัยจึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาทันตแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทยได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมาชิกกิตติมศักดิ์แด่พระองค์

การถ่ายภาพรังสี

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงรับการถวายการรักษาคลองรากพระทนต์ในพระทนต์องค์หนึ่ง เมื่อทันตแพทย์อุดคลองรากพระทนต์แล้ว ก็ได้ถ่ายภาพรังสีด้านใกล้กลางต่อ โดยวัสดุอุดฟันจะมาพบกันที่รูเปิดปลายรากเดียวกัน เมื่อทันตแพทย์ได้กราบบังคมทูลถวายคำอธิบายแล้ว พระองค์รับสั่งว่า **"ถ้าทั้งสองคลองรากฟันมารวมกันจริง ควรจะมีลักษณะเช่นนี้ไปทุก ๆ มุมของการถ่ายภาพรังสี"** ซึ่งก็เป็นจริงตามที่รับสั่ง

ข้อต่อขากรรไกร

ครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับที่วังไกลกังวล พระองค์มีพระอาการเจ็บพระพักตร์และพระกรรณด้านขวา แพทย์หลวงได้ถวายการรักษา และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตถ่ายภาพรังสี พระองค์รับสั่งว่า **"การถ่ายภาพรังสี ควรให้ทันตแพทย์มาช่วยดูด้วยว่าจะเอกซเรย์ท่าใด บริเวณใด"** เพราะพระองค์มีพระราชดำริว่า พระอาการประชวรนั้นอาจมีเรื่องของข้อต่อขากรรไกรเข้ามาเกี่ยวข้อง

ต่อมน้ำลายอักเสบ

อีกครั้ง เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมีพระอาการบวมและเจ็บบริเวณพระกรรณด้านขวา ขณะประทับที่เขื่อนวชิราลงกรณ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรที่ จ.กาญจนบุรี คณะแพทย์ได้ประชุมแล้วจัดให้แพทย์กลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วย รังสีแพทย์ ศัลยแพทย์ และแพทย์ด้านโสต ศอ นาสิก ถวายการตรวจพระอาการ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงทราบ จึงรับสั่งให้ทันตแพทย์เข้าไปร่วมตรวจพระอาการและร่วมวินิจฉัยด้วย โดยพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยว่า **"อาจจะมาจากข้อต่อขากรรไกรหรือต่อมน้ำลายบริเวณนั้น"** ผลปรากฏจริงว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีประชวรเนื่องจากต่อมน้ำลายหน้าพระกรรณอักเสบ จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่กล่าวขานกันในกลุ่มแพทย์ที่ถวายการรักษาว่า พระองค์ทรงมีความรอบคอบและทรงรอบรู้ทั้งด้านการแพทย์และทันตแพทย์เป็นอย่างยิ่ง

การออกแบบพระทนต์เทียม

ในการถวายการรักษาพระทนต์แด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทุกครั้ง โดยเฉพาะการใส่พระทนต์เทียม พระองค์จะทรงร่วมในการออกแบบพระทนต์เทียม โดยทรงแสดงความคิดเห็นอย่างถูกต้อง ทรงนำเหตุผลและความรอบรู้ทางด้านวิชาช่าง วิชาวิศวกรรม และวิชาแพทย์ มาผสมผสานเข้าด้วยกัน ทำให้ทันตแพทย์ผู้ทำพระทนต์เทียมถวายต้องยอมรับในพระอัจฉริยภาพของพระองค์

การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

"เวลาออกหน่วยอย่าดูแต่เรื่องฟันอย่างเดียว ให้ดูเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น สังเกตขาเจ็บ ตาบวม เจ็บคอ เพราะทันตแพทย์ก็เป็นแพทย์เหมือนกัน เรียนมาเหมือนกัน ถ้ารักษาได้ก็ควรให้การรักษา ถ้ารักษาไม่ได้ควรให้คำแนะนำส่งต่อรักษา ราษฎรจะได้รับการดูแลแต่เนิ่น ๆ และต้องซักถามทุกข์สุข เรื่องการทำมาหากิน ถนนหนทาง น้ำท่า เพราะถ้าน้ำไม่มี จะให้แปรงฟันวันละ 2 ครั้งได้อย่างไร ถนนไม่ดี จะให้มาพบหมอ ปีละ 2 ครั้งได้อย่างไร"

พระราชดำรัสที่พระราชทานนี้ แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการการดูแลให้ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก และจิตวิญญาณ ผสมผสานกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้น้อมนำพระราชดำรัสดังกล่าวมาเป็นแนวทางการดำเนินงานในปัจจุบัน

สุขภาพช่องปากและสุขภาพกาย

"เวลาไม่มีฟัน กินอะไรก็ไม่อร่อย ทำให้ไม่มีความสุข จิตใจก็ไม่สบาย ร่างกายก็ไม่แข็งแรง"

"คนเราเรื่องฟันเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าไม่มีฟัน สุขภาพช่องปากก็ไม่ดี จะทำให้สุขภาพด้านอื่น ๆ พลอยด้อยไปด้วย"

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพช่องปากอย่างลึกซึ้ง พระองค์ทรงคำนึงถึงผลกระทบจากปัญหาสุขภาพช่องปาก ที่จะมีต่อสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน พระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อเรื่องสุขภาพช่องปากเป็นอย่างยิ่ง ดังพระราชดำรัสที่ว่า

"ใครว่าฟันไม่สำคัญ เราว่าฟันสำคัญ"

ปริญญาทันตแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เป็นปริญญาที่สถานศึกษามอบให้แก่บุคคลที่ไม่ได้เข้าศึกษา แต่ได้ทำผลงานดีเด่นให้แก่ประเทศหรือสถานศึกษานั้น เพื่อเชิดชูความรู้และความสามารถเป็นกรณีพิเศษ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประกอบพระราชกรณียกิจก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนางานทันตสาธารณสุข ทั้งด้านการบริการรักษา การศึกษา และการวิจัย โดยผ่านหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย ที่พระราชทานคำแนะนำแก่ทันตแพทย์ผู้ถวายการรักษา

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และเพื่อเชิดชูพระเกียรติคุณของพระองค์ ที่ทรงอุทิศพระวรกาย พระปัญญา และพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่องานทันตสาธารณสุข นับตั้งแต่ทรงครองสิริราชสมบัติเรื่อยมา สภามหาวิทยาลัย 7 สถาบัน ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาทันตแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่พระองค์ ตามลำดับดังนี้

มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ทูลเกล้าฯ ถวายใน พ.ศ. 2531
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ทูลเกล้าฯ ถวายใน พ.ศ. 2534
มหาวิทยาลัยมหิดล	ทูลเกล้าฯ ถวายใน พ.ศ. 2538
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ทูลเกล้าฯ ถวายใน พ.ศ. 2542
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ทูลเกล้าฯ ถวายใน พ.ศ. 2544
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ทูลเกล้าฯ ถวายใน พ.ศ. 2544
มหาวิทยาลัยนเรศวร	ทูลเกล้าฯ ถวายใน พ.ศ. 2546

สมาชิกกิตติมศักดิ์ ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย

ในวาระที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เมื่อ พ.ศ. 2549 คณะผู้บริหารราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทยรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่มีต่องานทันตกรรมและวิชาชีพ จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ในการประชุมครั้งที่ 4/2549 เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทูลเกล้าฯ ถวายสมาชิกกิตติมศักดิ์ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทยแด่พระองค์เป็นพระองค์แรก โดยได้ประกอบพิธีดังกล่าว พร้อมกับการมอบครุยและเข็มวิทยฐานะแก่สมาชิกสามัญของราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2549

บทที่ 2
พระมหากรุณาธิคุณต่อวงการทันตแพทย์

พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงมีต่อวงการทันตแพทย์และวิชาชีพทันตกรรม มีมากสุดจะประมาณ วงการทันตแพทย์รู้สึกสำนึก และเทิดพระเกียรติพระองค์ด้วยวิถีที่หลากหลายสุดจะนับถ้วนเช่นกัน ห้องพระมหากรุณาธิคุณเป็นตัวอย่างหนึ่งที่มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดสร้างขึ้น เพื่อประมวลพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่มีต่อวิชาชีพทันตกรรมให้เป็นที่ประจักษ์

ตึกทันตรักษ์วิจัย

"การศึกษาและการวิจัยเป็นเรื่องสำคัญ ทันตแพทย์ควรมีหลากหลาย ไม่ใช่สนใจรักษาแต่อย่างเดียว แต่ต้องสนใจงานวิจัย รวมทั้งงานประดิษฐ์คิดค้นวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วย"

ในปี พ.ศ. 2506 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงทราบว่า อาคารเรียนและปฏิบัติการของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ คับแคบ ไม่เพียงพอที่จะใช้ในการเรียนและฝึกปฏิบัติการต่อผู้ป่วย พระองค์จึงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้คณะทันตแพทยศาสตร์ จัดฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ชุดเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ณ โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย ระหว่างวันที่ 8-15 สิงหาคม พ.ศ. 2506 เพื่อรวบรวมรายได้ก่อสร้างอาคารเรียนปฏิบัติการและวิจัยหลังใหม่ การฉายภาพยนตร์ครั้งนั้น มีผู้สนใจเข้าชมเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสมทบรวม 1,007,801.15 บาท พระองค์ได้พระราชทานเงินจำนวนนี้แก่คณะทันตแพทยศาสตร์ เพื่อเป็นทุนเริ่มแรกในการก่อสร้างอาคารหลังใหม่ โดยรัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณสมทบอีก 4,000,000 บาท

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2508 พระองค์เสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์ และพระราชทานพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

"การบำบัดโรคฟันย่อมมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการบำบัดโรคอื่น ๆ ในปัจจุบันวิชาการด้านทันตแพทยศาสตร์ได้เจริญกว้างขวางไปเป็นอันมาก จึงจำเป็นต้องส่งเสริมวิทยาการด้านนี้ในประเทศของเราให้เจริญยิ่งขึ้น"

วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ทรงเปิดอาคาร โดยพระราชทานนามอาคารว่า **"ทันตรักษ์วิจัย"** และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประดิษฐานพระปรมาภิไธยย่อ ภ.ป.ร. ไว้ที่หน้าอาคารด้วย

อาคารมหิตลานุสรณ์

ในปี พ.ศ. 2530 คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ก่อสร้างอาคารหลังใหม่ เพื่อใช้เป็นห้องบรรยายและสำนักงาน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงวางศิลาฤกษ์อาคาร และวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2533 ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคาร และทรงปลูกต้นกาฬพฤกษ์ไว้ที่คณะด้วย นับเป็นหนึ่งในอาคารไม่กี่หลังของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเช่นนี้ อาคารหลังนี้ได้รับพระราชทานนามจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีว่า **"มหิตลานุสรณ์"** เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ก่อสร้างอาคารหลังใหม่เพิ่มอีกหนึ่งหลัง เพื่อใช้เป็นโรงพยาบาลทันตกรรม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามอาคารหลังใหม่นี้ว่า **"อาคารเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา"**

พระประจำวิชาชีพ พระพุทธชินสีห์ ภ.ป.ร.

"ทุกอย่างอยู่ที่ศรัทธา ถึงจะมีหรือไม่มีพระทนต์ ก็คงไม่แตกต่างกัน แต่ถ้าศรัทธาก็ยินดีจะให้ ขอเพียงให้อาจารย์และทันตแพทย์ทุกคนเป็นคนดี และช่วยสั่งสอนลูกศิษย์และคนอื่นให้เป็นคนดีต่อไป"

เมื่อคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีอายุครบ 50 ปี ในวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 คณาจารย์ในคณะมีความคิดจะสร้างองค์พระขึ้น เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เหล่าทันตแพทย์ ศาสตราจารย์พิเศษทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช คณบดีในขณะนั้น จึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานมวลสารหลักสำหรับบรรจุในองค์พระ จากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มวลสารที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำมาใช้ประกอบด้วย ชิ้นส่วนพระทนต์กรามน้อยบนด้านลิ้นที่แตกบิ่น ครอบทองที่เคยครอบพระทนต์ วัสดุอุดพระทนต์ชนิดอะมัลกัมและซีเมนต์บางส่วนที่หลุดจากพระทนต์ แบบหล่อพระทนต์ และผงจิตรลดา เป็นต้น

องค์พระที่จัดสร้างจำลองแบบจากพระพุทธชินสีห์ ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ (เจริญ สุวฑฺฒโน) ทรงเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานฝ่ายฆราวาส

พระพุทธชินสีห์ ภ.ป.ร. ถูกจัดสร้างขึ้น 4 รูปแบบคือ พระบูชา พระกริ่ง พระผงพิมพ์ใหญ่ และพระผงพิมพ์เล็ก องค์พระทุกองค์กำกับด้วยพระปรมาภิไธยย่อ ภ.ป.ร. ลายพระหัตถ์พระนามย่อ ญ.ส.ส. และคติพจน์ที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ (เจริญ สุวฑฺฒโน) ประทานด้วยลายพระหัตถ์ว่า **"ทนฺโต เสฏฺโฐ ฝึกตนได้ประเสริฐ"**

มูลนิธิอานันทมหิดล แผนกทันตแพทยศาสตร์

“ขอให้พิจารณา อย่าเลือกแต่คนเก่งอย่างเดียว ขอให้เลือกคนดีด้วย และจะไปเรียนมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดก็ได้ ให้ภาษาดีจะได้สื่อสารกันได้ และไม่มีเงื่อนไขสัญญาการใช้ทุน เพราะเมื่อจบมาแล้ว คนดี คนเก่ง อยู่ที่ไหนก็ทำประโยชน์ให้สังคมได้ เงินทุนพอจะมีจากที่เขาถวายให้ตามพระราชประสงค์”

เมื่อค่ำวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปยังคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก่อนทรงรับการถวายการรักษาพระทนต์ พระองค์มีพระราชปฏิสันถารกับศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช ซึ่งได้นำคณะกรรรมการองค์กรผู้บริหารคณะทันตแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทยมาเข้าเฝ้าฯ การเข้าเฝ้าฯ ครั้งนั้นทำให้พระองค์ทรงทราบว่า มูลนิธิอานันทมหิดลยังไม่มีแผนกทันตแพทยศาสตร์รวมอยู่ด้วย พระองค์จึงได้พระราชทานทุนการศึกษา มูลนิธิอานันทมหิดล แผนกทันตแพทยศาสตร์ พร้อมพระราชทานพระบรมราโชวาทข้างต้นเป็นแนวทางดำเนินงาน

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดตั้งแผนกทันตแพทยศาสตร์ขึ้นอีกแผนกหนึ่งในมูลนิธิอานันทมหิดล เนื่องจากทรงเล็งเห็นความจำเป็นของการผลิตทันตแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญวิชาการขั้นสูง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศาสตราจารย์-เกียรติคุณ ทันตแพทย์ ดร.สถิตย์ สิริสิงห เป็นประธานกรรมการแผนก ตั้งแต่ พ.ศ.2535-2538 และให้ศาสตราจารย์-พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช เป็นประธานกรรมการแผนก ตั้งแต่ พ.ศ. 2538-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) นับตั้งแต่ พ.ศ. 2535 ที่มีการจัดตั้งแผนกทันตแพทยศาสตร์ ในมูลนิธิอานันทมหิดล จนถึง พ.ศ. 2559 มีผู้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณรับพระราชทานทุนรวม 24 คน

(จากด้านขวา–สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, ศาสตราจารย์ พันโท สี สิริสิงห, คุณหญิงอัมพร สิริสิงห, ศาสตราจารย์ ทันตแพทย์ถวิล ตัณฑิกุล)

การประชุมสหพันธ์ทันตแพทย์ภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก

ทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสหพันธ์ทันตแพทย์ภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 18-22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2513 โดยมีผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมประมาณ 1,000 คน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายกทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ประธานการจัดงานในครั้งนั้น นำอธิการบดี คณบดี และผู้แทนจากประเทศที่เข้าร่วมประชุม ประมาณ 100 คน เข้าเฝ้าฯ พระองค์และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ สวนศิวาลัย ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2513 พระองค์ได้พระราชทานเลี้ยงน้ำชา และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ผู้เข้าเฝ้าฯ ร่วมโต๊ะเสวยกับพระองค์ พร้อมมีพระราชปฏิสันถารกับทุกคนอย่างใกล้ชิด

สมาคมวิชาชีพทันตกรรมในพระบรมราชูปถัมภ์

สมาคมของวิชาชีพทันตกรรมที่ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์มี 2 สมาคมคือ **"ทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์"** และ **"สมาคมศัลยศาสตร์ช่องปากและแม็กซิลโลเฟเชียลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์"**

ทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2489 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชน และวิทยาการด้านทันตแพทยศาสตร์ให้เจริญก้าวหน้า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2501

ส่วนสมาคมศัลยศาสตร์ช่องปากและแม็กซิลโลเฟเชียลแห่งประเทศไทยฯ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2533 ต่อมาทางสมาคมได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้สมาคมอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่สมาคมและเป็นสิริมงคลแก่สมาชิก พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับสมาคมนี้ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2542

ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2548 คณะผู้บริหารวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย มีมติให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้วิทยาลัยฯ อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำนักราชเลขาธิการ ได้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ เมื่อทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงรับวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ชื่อว่า **"ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย"** และให้อัญเชิญพระมหามงกุฎมาประกอบอยู่เหนือเครื่องหมายของราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรที่ตราสัญลักษณ์ของราชวิทยาลัยฯ ทรงสังเกตเห็นในจุดที่ผู้อื่นมองข้าม และพระราชทานคำแนะนำว่า **"ลิ้นงูต้องมี 2 แฉก เขี้ยวงูไม่เหมือนเขี้ยวงู และงูเห่าแผ่แม่เบี้ยที่หัวไม่ใช่ที่คอ"**

ห้องพระมหากรุณาธิคุณ

ในปี พ.ศ. 2553 มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้สร้าง **"ห้องพระมหากรุณาธิคุณ"** ขึ้นที่ตึกวาจวิทยาวัฒน์ คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ห้องพระมหากรุณาธิคุณเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมเรื่องราวพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงมีต่อวิชาชีพทันตกรรมและสุขภาพช่องปากของประชาชน โครงการพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติด้านทันตกรรม พระราชดำรัสที่พระราชทานเพื่อแนะนำการทำงานด้านทันตกรรม รวมถึงเรื่องราวทางทันตกรรมที่น่าสนใจอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระองค์

บทที่ 3
ทันตกรรมพระราชทาน

"การจะให้ราษฎรที่ยากจนที่มีปัญหาเรื่องฟัน หยุดการทำนา ทำไร่ เดินทางไปหาหมอนั้น เป็นสิ่งที่ยากยิ่ง ในทางตรงกันข้ามหากเป็นการให้บริการเคลื่อนที่ไปสู่ประชาชน ก็จะเป็นการแก้ปัญหาได้ทางหนึ่ง"

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงห่วงใยสุขภาพช่องปากของราษฎรเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกลและทุรกันดาร พระองค์จึงมีพระราชดำริให้จัดบริการทางด้านทันตกรรมสู่ราษฎรในหลายรูปแบบ

ทันตกรรมทางเรือ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานเรือยนต์ "เวชพาหน์" แก่สภากาชาดไทย เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2498 เพื่อใช้เป็นเรือให้บริการทางการแพทย์และทางทันตกรรมแก่ประชาชน ที่ตั้งบ้านเรือนตามสองฝั่งแม่น้ำลำคลองในชนบทของจังหวัดต่าง ๆ เรือเวชพาหน์เป็นเรือยนต์ 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องตรวจโรค ห้องผ่าตัด และห้องทันตกรรม ด้านหน้าของห้องตลอดแนวทางเดินในเรือเป็นที่จ่ายยาแก่ผู้ป่วย ส่วนชั้นบนเป็นที่สำหรับหน่วยแพทย์พักผ่อน ในระยะแรกแพทย์จะตรวจและรักษาผู้ป่วยในเรือ ต่อมาเมื่อผู้ป่วยมีจำนวนมากขึ้น จึงย้ายการตรวจและรักษาไปที่ศาลาวัดหรือโรงเรียน ส่วนการจ่ายยายังคงทำที่เรือตามเดิม

ทันตแพทย์ตามเสด็จฯ

ทุกครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน และเยี่ยมราษฎรในชนบทที่ทุรกันดารห่างไกล พระองค์จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทันตแพทย์ผู้ตามเสด็จพระราชดำเนินออกไปให้บริการทันตกรรมแก่ราษฎรในท้องที่นั้นด้วย หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบหน้าที่นี้คือ กองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก งานส่วนใหญ่จะเป็นการถอนฟัน ซึ่งมีชุดถอนฟันบรรจุในกระเป๋าเครื่องมือ พร้อมหม้อข้าวและเตาแก๊สชนิดเคลื่อนที่สำหรับต้มเครื่องมือเพื่อฆ่าเชื้อโรค ผู้ป่วยรายใดที่มีปัญหาจำเป็นต้องรับการรักษามากกว่าการถอนฟัน ทันตแพทย์ก็จะส่งผู้ป่วยไปรับการรักษาต่อยังโรงพยาบาลในจังหวัด หรือในกรุงเทพฯ

ทันตกรรมหน้าวัง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปจังหวัดต่างๆ กองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก จะจัดชุดทันตกรรมเคลื่อนที่เข้าร่วมขบวนเสด็จพระราชดำเนินด้วย เมื่อขบวนมาถึงยังที่ประทับ ชุดทันตกรรมเคลื่อนที่จะเปิดให้บริการแก่ประชาชนบริเวณหน้าที่ประทับ จึงมีชื่อเรียกติดปากว่า **"ทันตกรรมหน้าวัง"**

ชุดทันตกรรมเคลื่อนที่ประกอบด้วยทันตแพทย์ นายสิบทันตกรรม และรถทันตกรรมเคลื่อนที่ ของกองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก โดยมีทันตแพทย์จากโรงพยาบาลของกองทัพบก และโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ที่อยู่ในพื้นที่มาร่วมให้บริการด้วย สำหรับรถทันตกรรมเคลื่อนที่คันแรกที่เข้าร่วมปฏิบัติงานทันตกรรมหน้าวัง คือรถทันตกรรมเคลื่อนที่หมายเลข 02 ซึ่งจัดหามาเมื่อปี พ.ศ. 2525 เป็นรถดัดแปลงมาจากรถโดยสารขนาดกลาง ภายในมีเก้าอี้ทำฟัน 2 ตัว และเครื่องเอกซเรย์ 1 เครื่อง รถคันนี้นอกจากจะใช้ให้บริการทันตกรรมแก่ประชาชนแล้ว ยังใช้สำหรับถวายการรักษาพระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อีกด้วย

ชุดทันตกรรมเคลื่อนที่เริ่มปฏิบัติงานทันตกรรมหน้าวังครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2529 ณ วังไกลกังวล จ.ประจวบคีรีขันธ์ และพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จ.สกลนคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ได้ขยายการให้บริการไปยังพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จ.นราธิวาส ส่วนการปฏิบัติงาน ณ พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ จ.เชียงใหม่ ชุดทันตกรรมเคลื่อนที่เคยออกให้บริการในระยะแรก แต่เนื่องจากเส้นทางเข้าสู่พระตำหนักมีความสูงชัน ทำให้ไม่สามารถนำรถทันตกรรมเคลื่อนที่ไปให้บริการหน้าพระตำหนักได้ จึงส่งมอบหน้าที่ให้หน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบแทน

รถทันตกรรมพระราชทาน

กองทัพบกได้จัดสร้างรถทันตกรรมเคลื่อนที่หมายเลข 04 เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสที่พระองค์มีพระชนมพรรษา 60 พรรษา ต่อมาวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535 พระองค์พระราชทานรถทันตกรรมเคลื่อนที่คันดังกล่าวกลับคืน โดยให้กองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก เป็นผู้ดูแล เพื่อนำไปใช้บริการประชาชน รถทันตกรรมหมายเลข 04 คันนี้ จึงมีชื่อว่า **"รถทันตกรรมพระราชทาน"** ภายในรถแบ่งเป็นห้องทันตกรรม 2 ห้อง ห้องพักคอย และห้องโดยสาร อุปกรณ์ภายในมีเก้าอี้ทำฟัน 2 ตัว เครื่องเอกซเรย์ 1 เครื่อง เครื่องนึ่งอัดไอน้ำ เก้าอี้สนามสำหรับให้บริการนอกคันรถ ตลอดจนเครื่องปรับอากาศ เครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสสลับ และถังเก็บน้ำขนาด 400 ลิตร เพื่อสามารถให้บริการในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ที่ไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปา รถคันนี้เป็นรถทันตกรรมเคลื่อนที่ที่ทันสมัยที่สุดในสมัยนั้น และเป็นต้นแบบของรถทันตกรรมเคลื่อนที่คันต่อ ๆ มาของกรมแพทย์ทหารบกด้วย

กองทันตแพทย์นำรถทันตกรรมพระราชทานมาใช้ปฏิบัติงานทันตกรรมหน้าวัง แทนที่รถทันตกรรมเคลื่อนที่หมายเลข 02 โดยสามารถใช้ให้บริการทันตกรรมทั่วไปแก่ประชาชน วันละประมาณ 60 คน และใช้สำหรับถวายการรักษาพระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เช่นเดียวกับรถทันตกรรมเคลื่อนที่ หมายเลข 02 ด้วย

ในระยะหลังเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวลเป็นหลัก รถทันตกรรมพระราชทานจะถูกนำไปจอดบริเวณหน้าพระตำหนักเปี่ยมสุข ก่อนหน้าวันที่ทันตแพทย์ประจำพระองค์จะถวายการรักษาพระทนต์ จากนั้นชุดทันตกรรมเคลื่อนที่จากกองทันตแพทย์จะทำหน้าที่เตรียมความพร้อมของรถทันตกรรมพระราชทานเพื่อรอรับเสด็จพระราชดำเนิน โดยเฉพาะภายในห้องทำพระทนต์ เก้าอี้ทำพระทนต์ และเครื่องมือทันตกรรม ต่อมาได้มีการก่อสร้างโรงจอดรถทันตกรรมพระราชทานขึ้นบริเวณเขตพระราชฐานชั้นนอก กองทันตแพทย์จึงใช้บริเวณโรงจอดรถเป็นสถานที่ให้บริการทันตกรรมแก่ข้าราชบริพาร ทหารและตำรวจที่มาปฏิบัติหน้าที่ และประชาชนทั่วไป

ต่อมามีการก่อสร้างคลินิกทันตกรรมพระราชทานเพื่อให้บริการแก่ประชาชน แทนที่การใช้รถทันตกรรมพระราชทาน กองทันตแพทย์จึงนำรถทันตกรรมพระราชทานไปใช้ในภารกิจอื่น ๆ รวมถึงนำไปใช้ให้บริการทันตกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2551 และ 2554-2555 หลังจากนั้นโรงพยาบาลอานันทมหิดล จ.ลพบุรี ได้นำรถทันตกรรมพระราชทานไปใช้ให้บริการทันตกรรมแก่ทหารและครอบครัว ตลอดจนประชาชน ในพื้นที่ จ.ลพบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน

คลินิกทันตกรรมพระราชทาน

ในปี พ.ศ. 2548 มีการก่อสร้างคลินิกทันตกรรม บริเวณเขตพระราชฐานชั้นนอก วังไกลกังวล เพื่อใช้ให้บริการแก่ประชาชน แทนที่รถทันตกรรมพระราชทาน คลินิกทันตกรรมนี้ดัดแปลงมาจากตู้คอนเทนเนอร์ และใช้ชื่อว่า **"คลินิกทันตกรรมพระราชทาน"** โดยมีกองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบ ภายในคลินิกประกอบด้วยห้องทันตกรรม 2 ห้อง ห้องทะเบียน และห้องพักคอย ทันตแพทย์จากโรงพยาบาลของกองทัพบกจะหมุนเวียนกันมาให้บริการทันตกรรมแก่ข้าราชบริพาร ทหารและตำรวจที่มาปฏิบัติหน้าที่ และประชาชนทั่วไป จนกระทั่งถึงการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานครั้งสุดท้าย เมื่อปี พ.ศ. 2557

หน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ

"ฉันต้องการให้หมอช่วยไปดูแล บำบัดทุกข์ ให้แก่เด็กนักเรียนและประชาชนที่อยู่ห่างไกลหมอ และจะออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมดตามความจำเป็น โดยให้จัดหน่วยเคลื่อนที่ไปโดยรถยนต์ และตระเวนไปตามถนนหนทาง ตามหมู่บ้าน ที่อยู่ห่างไกลชนบท"

เริ่มต้น

ศาสตราจารย์ พันโท สี สิริสิงห ทันตแพทย์ประจำพระองค์ในสมัยนั้นเล่าว่า ครั้งหนึ่งหลังจากท่านถวายการรักษาพระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสร็จสิ้น พระองค์รับสั่งถามท่านว่า "เวลาพระองค์มีปัญหาเกี่ยวกับฟันก็มีทันตแพทย์ดูแลรักษา แล้วราษฎรที่อยู่ห่างไกลจะมีทันตแพทย์ช่วยรักษาหรือไม่" ผลทำให้พระองค์ทรงทราบว่า ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เวลามีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปากจะไม่มีทันตแพทย์คอยให้บริการ เพราะทันตแพทย์จะมีเฉพาะโรงพยาบาลประจำจังหวัดเท่านั้น แต่บางจังหวัดก็ไม่มี เช่น จ.แม่ฮ่องสอน พระองค์จึงทรงริเริ่มงานทันตกรรมชุมชนขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยจัดตั้ง "**หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**" ขึ้น เพื่อให้ราษฎรทั่วทุกภูมิภาคได้มีโอกาสเข้าถึงบริการทางทันตกรรม

เริ่มแรกพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรถยนต์ทำฟันเคลื่อนที่ 1 คัน สำหรับใช้ในหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ และทรงประกอบพิธีเจิมรถ เพื่อความเป็นสิริมงคล เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2513 ณ วังไกลกังวล ภายในรถมีเก้าอี้ทำฟัน เครื่องเอกซเรย์ เครื่องทำความเย็น พร้อมเครื่องมือทันตกรรม รถคันนี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ในเวลาต่อมา

อดีต

หน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ออกให้บริการทันตกรรมเคลื่อนที่เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2513 ที่ อ.ทับสะแก จ.ประจวบคีรีขันธ์ เรื่อยขึ้นมาจนถึง จ.นครปฐม รถหน่วยทันตกรรมพระราชทานจะจอดให้บริการตามตำบลและอำเภอต่าง ๆ ตลอดเส้นทาง แห่งละ 1 วัน โดยมีทันตแพทย์อาสาสมัครจากคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ขณะนั้นสังกัดมหาวิทยาลัยมหิดล) ออกปฏิบัติงานสัปดาห์ละ 2 คน ระยะแรกการบริการส่วนใหญ่จะเป็นการถอนฟัน และให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก เนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้และไม่เคยได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากมาก่อน ต่อมาการปฏิบัติงานของหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ได้ขยายขอบเขตครอบคลุมหลายจังหวัดมากขึ้น และเข้าถึงหลายสถานที่ ตั้งแต่ในโรงเรียน วัด สถานสงเคราะห์คนชรา จนไปถึงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยกำหนดออกให้บริการทันตกรรมแก่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 สัปดาห์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานแนวทางการดำเนินงานของหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ไว้ 3 ประการคือ สถานที่ปฏิบัติงานควรเป็นที่ห่างไกลความเจริญ เมื่อออกปฏิบัติงานอย่าได้รบกวนเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และการดูแลรักษาแบบองค์รวม

ปัจจุบัน

ปัจจุบันหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ได้ให้บริการทันตกรรมแก่ประชาชนผู้ยากไร้และด้อยโอกาสมาเป็นเวลา 46 ปี โดยได้พัฒนาความสามารถในการให้บริการอย่างต่อเนื่อง จนนำมาสู่การขนานนามว่า "**หน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ที่ใหญ่ที่สุดในโลก**" จากเดิมที่มีทันตแพทย์อาสาสมัครออกให้บริการเพียง 2-3 คน ให้บริการตรวจและถอนฟันเป็นส่วนใหญ่ และรักษาได้วันละ 50-70 คน แต่ในปัจจุบันมีทันตแพทย์อาสาสมัครเข้าร่วมงานครั้งละ 50-60 คน โดยมีทันตแพทย์ชาวต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เยอรมนี เข้าร่วมด้วย สามารถให้บริการได้วันละ 1,800-2,000 คน และขยายขอบเขตการให้บริการมากขึ้น โดยสามารถให้บริการตรวจฟัน ถ่ายภาพรังสี อุดฟัน ถอนฟัน ผ่าฟันคุด ขูดหินปูน รักษาโรคเหงือก รักษาคลองรากฟัน ใส่ฟันเทียม จ่ายยา และให้ทันตสุขศึกษา ในกรณีตรวจพบผู้ป่วยที่เป็นโรคในช่องปากร้ายแรง เช่น มะเร็งในช่องปาก ปากแหว่งเพดานโหว่ และผู้ป่วยอื่นที่จำเป็นต้องผ่าตัดรักษาก็จะส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลขนาดใหญ่ หรือที่คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยรับเป็นผู้ป่วยในพระบรมราชานุเคราะห์

พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศาสตราจารย์ พันโท สี สิริสิงห เป็นผู้อำนวยการหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ตั้งแต่ พ.ศ. 2513-2521 และให้ศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช เป็นผู้อำนวยการตั้งแต่ พ.ศ. 2521-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) ภายหลังจัดตั้งหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ โดยมีคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบแล้ว พระองค์ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดตั้งหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ขึ้นในคณะทันตแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอีก 6 แห่งพร้อมแบ่งพื้นที่รับผิดชอบคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดูแลภาคเหนือตอนบน, มหาวิทยาลัยนเรศวร ดูแลภาคเหนือตอนล่าง, มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดูแลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดูแลภาคใต้, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดูแลภาคกลาง

จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีพระราชประสงค์ให้ราษฎรในชนบทห่างไกล ได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากโดยทันตแพทย์ ปัจจุบันขอบเขตการดำเนินงานที่เริ่มต้นจากหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ แผ่ขยายกว้างออกไป หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งจัดตั้งหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ของตนเอง เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกล หรือแม้แต่บนยอดดอย นับเป็นพระราชดำริที่ได้รับการสนองตอบและมีผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่ง

กองทุนทันตกรรมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติฯ

ในปี พ.ศ. 2542 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานเงินจำนวน 50 ล้านบาท แก่หน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ เพื่อใช้ดำเนินกิจการต่าง ๆ หน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ทั้ง 7 มหาวิทยาลัย จึงนำเงินที่พระราชทานมาเป็นทุนจัดตั้ง "**กองทุนทันตกรรมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาส 72 พรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**" และนำดอกผลที่ได้จากเงินกองทุนมาใช้ในการดำเนินงาน 3 ด้านคือ ด้านบริการสุขภาพช่องปากในหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ด้านส่งเสริมสุขภาพช่องปาก และด้านศึกษาวิจัย เพื่อขยายโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการทันตกรรมโดยเท่าเทียมกันอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้พระองค์ยังพระราชทานเงินจำนวน 1 ล้านบาท แก่กองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก เมื่อปี พ.ศ. 2543 เงินดังกล่าวใช้จัดตั้งเป็น "**กองทุนทันตกรรมพระราชทาน**" เพื่อเป็นทุนทรัพย์สำหรับดำเนินกิจการด้านทันตกรรมต่อไป

บทที่ ๔
จากพระราชดำรัสสู่การปฏิบัติ

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่สนพระราชหฤทัยต่อสุขภาพช่องปากของราษฎร โดยเฉพาะเรื่องไม่มีฟันเคี้ยวอาหาร เหล่าทันตแพทย์ได้รับสนองพระราชดำรัสนั้นมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรมผ่านโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพช่องปากที่ดีและมีฟันสำหรับเคี้ยวอาหาร โครงการที่รู้จักกันเป็นอย่างดีคือ โครงการฟันเทียมพระราชทานฯ และโครงการรากฟันเทียมเฉลิมพระเกียรติฯ

โครงการฟันเทียมพระราชทานฯ

"เวลาไม่มีฟัน กินอะไรก็ไม่อร่อย ทำให้ไม่มีความสุข จิตใจก็ไม่สบาย ร่างกายก็ไม่แข็งแรง"

เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2547 ศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช ผู้อำนวยการหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ได้นำพระราชดำรัสข้างต้นของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาถ่ายทอดที่การประชุมผู้แทนทันตบุคลากรทั่วประเทศ โดยกระทรวงสาธารณสุข เพื่อระดมความคิดเห็นเรื่องการแก้ปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ผลจากการประชุมนำมาสู่ **"โครงการฟันเทียมพระราชทาน เพื่อการรณรงค์ส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550"** ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับสนองพระราชดำรัสและพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และนับเป็นจุดเริ่มต้นของการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุไทย ให้มีฟันบดเคี้ยวอาหาร

โครงการนี้มีสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน โดยได้รับความร่วมมือจากทั้งโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย มูลนิธิ พอ.สว. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัย องค์กรวิชาชีพ และภาคเอกชน ในตอนแรกโครงการกำหนดระยะเวลาดำเนินการไว้ 3 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 - เดือนกันยายน พ.ศ. 2550 โดยมีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุ 80,000 รายได้รับการใส่ฟันเทียม ต่อมาโครงการขยายเป้าหมายจากการใส่ฟันเทียม ออกไปครอบคลุมเรื่องอื่น ๆ ด้วย และขยายระยะเวลาดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) ซึ่งสามารถใส่ฟันเทียมให้แก่ผู้สูงอายุได้แล้วประมาณ 480,000 ราย

โครงการรากฟันเทียมเฉลิมพระเกียรติฯ

"เมื่อมีฟันก็ยิ้มได้ เมื่อทานข้าวก็อร่อย"

เมื่อปี พ.ศ. 2546 ภายหลังจากทันตแพทย์ถวายการรักษาพระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยการฝังรากพระทนต์เทียมและครอบพระทนต์เทียม ผลปรากฏว่าพระองค์พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างมาก รับสั่งอยู่เสมอว่า "**รากเทียมนี้ดีจริง ๆ**" และถึงกับรับสั่งถามผู้ใกล้ชิดอยู่เสมอว่า "**มีไททาเนียมแล้วหรือยัง**" หมายความว่า ผู้นั้นได้รับการฝังรากฟันเทียมมาแล้วหรือยัง ส่งผลให้แพทย์และผู้ใกล้ชิดมีความรู้เรื่องการฝังรากฟันเทียมเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก พระองค์ยังรับสั่งถามว่า "**สามสิบบาทรักษาได้หรือไม่**" ซึ่งหมายถึง ผู้ด้อยโอกาสจะมีโอกาสได้รับการฝังรากฟันเทียมด้วยหรือไม่ นอกจากนั้นพระองค์ยังมีพระราชปรารภถึงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีว่า "**หากพระองค์ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ อยากจะให้ได้รับการฝังรากเทียม**" ด้วยหวังพระราชหฤทัยว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีจะทรงเคี้ยวพระกระยาหารได้ดีขึ้น จากเดิมที่พระองค์ทรงใช้พระทนต์เทียมถอดได้ และจะทรงเจ็บพระทันตมังสะ (เหงือก) อยู่เสมอ ทำให้เสวยได้ไม่ค่อยดี จากพระราชดำรัสที่ทรงมีต่อทันตแพทย์ผู้ถวายการรักษา จึงเกิดการพัฒนาให้สามารถผลิตรากฟันเทียมขึ้นใช้เองในประเทศ และนำมาให้บริการแก่ผู้สูงอายุโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานนามรากฟันเทียมนี้ว่า "**ฟันยิ้ม**" เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และภายหลังได้พระราชทานนามให้ใหม่ว่า "**ข้าวอร่อย**" เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2554 โดยพระราชทานคำอธิบายว่า "**เมื่อมีฟันก็ยิ้มได้ เมื่อทานข้าวก็อร่อย**"

รากฟันเทียมที่ผลิตขึ้นเอง ได้นำมาใช้เป็นรากฟันเทียมสำหรับรองรับฟันเทียมทั้งปากชิ้นล่าง ใน "**โครงการรากฟันเทียมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550**" เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุจำนวน 10,000 ราย ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2554 โดยมีสถาบันทันตกรรม กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และศูนย์เทคโนโลยีทางทันตกรรมขั้นสูง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน แต่เนื่องจากยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนมากที่ต้องการรากฟันเทียม ทางหน่วยงานจึงขยายโครงการเป็น "**โครงการรากฟันเทียมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**" เพื่อให้บริการผู้สูงอายุเพิ่มอีก 8,400 ราย ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559

แผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย

"คนแก่อย่างเรามีเยอะ ทันตแพทย์ต้องช่วยดูแล"

จากพระราชดำรัสข้างต้น ศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช ในฐานะผู้อำนวยการหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ และประธานกรรมการมูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ ได้ร่วมมือกับกรมอนามัยและกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จัดทำ "**แผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558-2565**" ขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุในประเทศไทย 10 ล้านคนสามารถเข้าถึงบริการทันตกรรม เป้าหมายของแผนงานนี้คือผู้สูงอายุร้อยละ 80 มีสุขภาพช่องปากดี มีฟันใช้งานได้เหมาะสมคือมีฟันอย่างน้อย 20 ซี่ หรือฟันหลัง 4 คู่สบ และการมีนวัตกรรมแก้ปัญหาสุขภาพช่องปากที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ 7 ประเด็นคือ การสูญเสียฟัน ฟันผุและรากฟันผุ โรคปริทันต์ แผลและมะเร็งช่องปาก ปากแห้งน้ำลายน้อย ฟันสึก และสภาวะช่องปากอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับโรคทางระบบ การดำเนินงานจะใช้ยุทธศาสตร์ 4 ข้อคือ การพัฒนารูปแบบบริการ ระบบบริการ และคุณภาพบริการด้านทันตสุขภาพของผู้สูงอายุ, การศึกษา วิจัย และพัฒนานวัตกรรมเพื่อสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ, การพัฒนาบุคลากรและหลักสูตรทันตกรรมผู้สูงอายุ และการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

บทที่ 5
เศรษฐกิจพอเพียงกับงานทันตกรรม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชนชาวไทยมาเป็นเวลานานแล้ว มิเพียงเท่านั้น พระองค์ยังทรงดำรงพระราชจริยาวัตรเป็นแบบอย่างตามปรัชญานี้ จนประชาชนประจักษ์แจ้ง วิชาชีพทันตกรรมเองก็ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานทันตกรรมเช่นกัน

หลอดยาสีพระทนต์ แบบอย่างแห่งความประหยัด

วันหนึ่ง หลังจากศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช ถวายการรักษาพระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ท่านได้กราบบังคมทูลว่า นิสิตนักศึกษาเดี๋ยวนี้ไม่ประหยัด ชอบใช้ของแบรนด์เนม ไม่มีเงินซื้อก็เช่ามาใช้ ไม่เหมือนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงถือกระเป๋าทรงที่มีราคาถูก ๆ ใช้ของ ถูก ๆ ไม่ต้องมียี่ห้อ และกราบบังคมทูลว่า เคยเห็นหลอดยาสีพระทนต์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงใช้จนหมด หลอดแบนราบ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรับสั่งว่า ของพระองค์ก็มี และทรงเล่าว่า วันหนึ่งมหาดเล็กห้องสรงนึกว่ายาสีฟันหมดแล้วจึงนำไปทิ้ง และนำหลอดยาสีฟันใหม่มาถวาย พระองค์ทรงเรียกให้เอามาคืนและยังทรงใช้ต่อได้อีก 5 วัน ศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช จึงขอพระราชทานหลอดยาสีพระทนต์ของพระองค์ มาให้ลูกศิษย์ คณาจารย์ และทันตแพทย์ได้ดูเป็นแบบอย่างแห่งความประหยัด

โครงการทันตกรรมพอเพียง

**"ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเราสามารถใช้ได้กับทุกเรื่อง
ในการรักษาทางด้านทันตกรรมก็สามารถใช้ได้ ลองไปใช้ดู"**

กองทุนทันตกรรมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้น้อมนำพระราชดำรัสดังกล่าวมาดำเนินการ และเกิดเป็น **"โครงการทันตกรรมพอเพียง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง"** ซึ่งมุ่งเน้นเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก การค้นหารอยโรคในระยะต้น และรักษาแต่เนิ่น ๆ ด้วยวิธีการที่ไม่รุกล้ำ เป็นมิตรต่อผู้ป่วย และการสร้างเสริมให้ผู้ป่วยดูแลตนเองได้หลังรับการรักษา เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง และพึ่งการดูแลจากทันตบุคลากรให้น้อยที่สุด แต่ละหน่วยงานได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาผสานเข้ากับการดูแลสุขภาพช่องปากด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. **ด้านทันตนวัตกรรม** : การสร้างรถปฏิบัติการทันตกรรมประดิษฐ์ การจัดตั้งมูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ
2. **ด้านทันตกรรมป้องกัน** (สำนักทันตสาธารณสุข) : การปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเชื่อมโยง เรื่องของสุขภาพ การพึ่งตนเอง และการพึ่งบริการ เข้าด้วยกัน
3. **ด้านเด็ก** (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) : อาหารเพื่อสุขภาพช่องปากที่ดี ทันตกรรมป้องกันระดับบุคคลถึงชุมชน
4. **ด้านการรักษาคลองรากฟัน** (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) : การรักษาคลองรากฟันแบบครั้งเดียวเสร็จ
5. **ด้านโรคปริทันต์** (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) : การดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง การดูแลผู้ป่วยตามระบบกลุ่มเสี่ยง
6. **ด้านชุมชน** (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) : การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก
7. **ด้านทันตกรรมหัตถการ** (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) : การจัดการฟันผุแบบทำลายฟันขนาดน้อย การรักษาเชิงบูรณะแบบไม่กรอฟัน
8. **ด้านศัลยศาสตร์** (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) : เทคนิคการผ่าตัดที่ใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการถ่ายภาพรังสีที่ได้ประโยชน์สูงสุด
9. **ด้านสมุนไพร** (มหาวิทยาลัยนเรศวร) : การใช้สมุนไพรป้องกันโรคฟันผุ บรรเทาอาการปวดฟัน รักษาโรคปริทันต์อักเสบ ระงับกลิ่นปาก สมานแผล และลดการอักเสบ
10. **ด้านทันตกรรมประดิษฐ์** (มหาวิทยาลัยมหิดล) : การใส่ฟันเทียมทั้งปาก โดยประยุกต์ขั้นตอน และเพิ่มทักษะของทันตแพทย์
11. **ด้านทันตกรรมจัดฟัน** (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) : การวินิจฉัยสภาวะผิดปกติแต่เนิ่น ๆ การใช้วิธีจัดฟันอย่างง่ายที่ทำได้ในห้องปฏิบัติการ
12. **ด้านการฝังเข็ม** (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) : การฝังเข็มแก้ปัญหาการขย้อนสนองฉับพลัน การทำงานผิดปกติของข้อต่อขากรรไกร และภาวะปากแห้งน้ำลายน้อย

ทันตกรรมแบบพึ่งพาตนเอง

นานมาแล้ว มีผู้นำเครื่องกรอฟันภาคสนามขององค์การอนามัยโลก มาน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อใช้ในหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ โดยขณะนั้นประเทศไทยยังไม่มีเครื่องกรอฟันชนิดนี้ แต่เมื่อนำเครื่องออกใช้งานได้ไม่กี่ครั้ง เครื่องก็ไม่ทำงาน อาจเกิดจากสภาพแวดล้อมและวิธีการเคลื่อนย้ายที่ไม่เหมาะสม พระองค์จึงรับสั่งว่า **"เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำไมไม่คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นเอง ให้เหมาะกับสภาพบ้านเมืองของเรา"** ทันตแพทย์ในหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ จึงร่วมกันประดิษฐ์ และเกิดเป็น **"ชุดทำฟันเคลื่อนที่"** ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ต่อมาพระองค์พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้จัดตั้ง **"มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์"** ขึ้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 เพื่อศึกษา วิจัย พัฒนาด้านทันตกรรม และนำผลที่ได้ไปผลิตเป็นนวัตกรรมขึ้นใช้เองภายในประเทศ สำหรับให้บริการแก่ประชาชน

บทที่ 6
ทันตนวัตกรรมของไทย

นอกเหนือจากเรื่องการให้บริการทันตกรรมแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชยังทรงให้ความสำคัญต่อการศึกษา การวิจัย รวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่ทำโดยคนไทย ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นต่อการบำบัดรักษาได้อย่างทั่วถึง และนำไปสู่การพัฒนางานด้านทันตกรรมอย่างยั่งยืน

รางวัลสิ่งประดิษฐ์ ชุดทำฟันเคลื่อนที่

ภายหลังจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสให้หน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ คิดค้นเครื่องมือขึ้นใช้เอง ให้เหมาะกับประเทศไทย ทันตแพทย์ในหน่วยจึงร่วมกันศึกษา วิจัย พัฒนา จนสามารถประดิษฐ์เก้าอี้ทำฟันและอุปกรณ์แทบทุกชนิดในการออกหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ขึ้นใช้เอง โดยมีน้ำหนักเบา ขนย้ายได้สะดวก ราคาถูก เหมาะกับสภาพประเทศไทย สิ่งประดิษฐ์นี้เรียกว่า **"การพัฒนาระบบการให้บริการด้านทันตกรรมแก่ชุมชนในถิ่นทุรกันดารของหน่วยทันตกรรมพระราชทาน"** เมื่อพระองค์ทรงทราบ จึงรับสั่งว่า **"ในเมื่อเครื่องไม้เครื่องมือที่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใช้เองโดยคนไทยเช่นนี้ น่าที่จะนำไปประกวดสิ่งประดิษฐ์ที่สภาวิจัยแห่งชาติ ถ้าได้รับรางวัลจะได้ไปขายให้ประเทศเพื่อนบ้านที่มีสภาพบ้านเมืองคล้ายกับเรา"** หน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ จึงนำสิ่งประดิษฐ์นี้ไปประกวด ปรากฏว่าได้รับ "รางวัลผลงานประดิษฐ์คิดค้น ประจำปี พ.ศ. 2539 ประเภททั่วไป รางวัลที่ 2" ทำให้พระองค์พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง

มูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ

มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เริ่มต้นมาจากการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อศึกษา วิจัย พัฒนา ผลิตผลิตภัณฑ์ทางทันตกรรมขึ้นใช้เองภายในหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ตามพระราชดำรัส โดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ชื่อว่า **"ศูนย์ทันตนวัตกรรม"** เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ต่อมาศูนย์ทันตนวัตกรรมขยายขอบเขตการดำเนินงานด้านวิจัยและพัฒนามากขึ้น และเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์นวัตกรรมที่จำเป็นต่อการรักษาได้อย่างทั่วถึง พระองค์จึงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิ และใช้ชื่อว่า **"มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์"** เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ รวมถึงเพื่อศึกษา วิจัย พัฒนาด้านทันตกรรม และนำผลที่ได้ไปผลิตเป็นนวัตกรรมสำหรับการรักษา ฟื้นฟู ป้องกันโรคทางทันตกรรมแก่ประชาชน ในระยะแรกมูลนิธิมุ่งเน้นการทำงานไปที่ผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมเพื่อจัดการปัญหาทางทันตกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาฟันผุ การสูญเสียฟัน แผลในช่องปาก ปากแห้ง และโรคมะเร็งในช่องปาก

ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมของมูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ มีดังนี้

เจลลี่โภชนา

ผู้ป่วยมะเร็งช่องปากจะมีปัญหาแผลในปากจากอาการของโรค และผลข้างเคียงจากการรักษา ทำให้ไม่สามารถเคี้ยวอาหารได้ตามปกติ จนเกิดปัญหาขาดโปรตีนและพลังงาน ทำให้ต้องรับอาหารผ่านสายยาง ซึ่งทำให้ผู้ป่วยมีอายุสั้นลง มูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ จึงร่วมมือกับสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ดำเนิน **"โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรม อาหารสำหรับผู้ป่วยมะเร็งช่องปาก"** และได้พัฒนาอาหารที่เหมาะสมต่อผู้ป่วยขึ้นชื่อ **"เจลลี่โภชนา"** ลักษณะของอาหารคล้ายกับวุ้น แต่นุ่มและเนียนกว่า เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเคี้ยวและกลืนได้โดยไม่เจ็บและไม่สำลักติดคอ มี 3 รสคือ รสชานม รสมะม่วง และรสเสาวรส

วุ้นชุ่มปาก

มูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ ได้ร่วมมือกับสถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล ดำเนิน **"โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรม น้ำลายเทียมชนิดเจลสำหรับผู้ที่มีภาวะปากแห้งน้ำลายน้อย"** เพื่อผลิตน้ำลายเทียมที่มีราคาถูก และลดการใช้น้ำลายเทียมจากต่างประเทศ ซึ่งมีสารกันบูดที่ไม่เป็นผลดีต่อร่างกาย น้ำลายเทียมชนิดเจลที่ผลิตขึ้นใช้ชื่อว่า **"วุ้นชุ่มปาก"** มี 2 กลิ่นคือ กลิ่นมินต์มะนาว และกลิ่นสตรอว์เบอร์รี วุ้นชุ่มปากสามารถให้ความชุ่มชื้นในช่องปากได้ยาวนานถึง 2 ชั่วโมง 40 นาที และไม่ผสมสารกันบูด เหมาะสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะปากแห้งน้ำลายน้อย ผู้ป่วยมะเร็งช่องปากที่รับการฉายรังสี และผู้ป่วยที่มีภาวะปากแห้งหรือไม่มีน้ำลายจากการรับประทานยา

รากเทียมสำหรับยึดติดอวัยวะเทียมบริเวณใบหน้า

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงห่วงใยประชาชนที่ต้องพิการ สูญเสียอวัยวะบริเวณใบหน้า ตา หู จมูก จากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ และศูนย์-เทคโนโลยีทางทันตกรรมขั้นสูง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงร่วมมือกันดำเนิน **"โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรม การออกแบบและผลิตรากเทียมสำหรับยึดติดอวัยวะเทียมบริเวณใบหน้า"** เพื่อใช้เป็นตัวยึดอวัยวะเทียมที่ตา หู จมูก ซึ่งจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้ารากเทียมได้ 5-10 เท่า ปัจจุบันโครงการสามารถผลิตในระดับอุตสาหกรรมได้แล้ว

สารผนึกหลุมร่องฟันชนิดเรซิน

มูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ ได้ร่วมมือกับคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลิตสารผนึกหลุมร่องฟันชนิดเรซิน ที่มีคุณภาพและความปลอดภัย ไว้ใช้เองในประเทศไทย โดยดำเนินการภายใต้ **"โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรม สารผนึกหลุมร่องฟันชนิดเรซิน"** โครงการสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบขึ้น 2 รูปแบบคือ สารผนึกหลุมร่องฟันชนิดเรซินแบบใส และแบบขุ่น ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนผลิตในโรงงานต้นแบบของมูลนิธิและอยู่ระหว่างการขอรับรองมาตรฐานสากล ไอเอสโอ 13485 ในปี พ.ศ. 2560 จากนั้นจะสามารถนำไปใช้บริการประชาชนได้

ฟลูออไรด์วาร์นิชป้องกันฟันผุ

มูลนิธิทันตนวัตกรรมฯ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันฟันผุ จึงร่วมมือกับคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำผลงานวิจัยเรื่องฟลูออไรด์วาร์นิชมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใน **"โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรม ฟลูออไรด์วาร์นิชป้องกันฟันผุ"** เพื่อผลิตฟลูออไรด์วาร์นิชนำไปใช้บริการแก่ประชาชนที่มีปัญหาและมีโอกาสเกิดโรคฟันผุต่อไป

ประโยชน์ของหญ้าแฝกในทางทันตกรรม

วันหนึ่ง ทันตแพทย์เข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายการรักษาพระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาถึง ได้รับสั่งว่า **"ให้รอนาน ไปดูนิทรรศการหญ้าแฝกมา หญ้าแฝกนี้มีประโยชน์หลายอย่าง ไม่ใช่มีไว้ยึดดินอย่างเดียว ทันตแพทย์น่าจะลองไปคิดดูว่าจะมีประโยชน์อะไรบ้างทางทันตกรรม"** พระราชดำรัสนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่องประโยชน์ของหญ้าแฝกในทางทันตกรรม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหญ้าแฝกมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อแบคทีเรียในช่องปากได้ ขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาเป็นน้ำยาบ้วนปากและน้ำยาล้างคลองรากฟัน

น้ำยาบ้วนปากหยุดเลือดในช่องปาก

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชประทับที่โรงพยาบาลศิริราช พระองค์มีพระราชประสงค์ให้ทันตแพทย์เข้าเฝ้าฯ เนื่องจากมีพระโลหิตออกบริเวณพระทนต์ โดยพระองค์เสวยยาละลายลิ่มเลือดอยู่ ทันตแพทย์จึงกราบบังคมทูลแนะนำให้พระองค์ทรงอมบ้วนน้ำชาเพื่อห้ามเลือด พระองค์ทรงปฏิบัติตาม และมีรับสั่งว่า **"คนแก่อย่างเรามีมาก ส่วนใหญ่ต้องการทั้งฟลูออไรด์ ป้องกันฟันผุ และบ้วนน้ำยาระงับเลือดเพราะกินยาละลายลิ่มเลือด ถ้าอย่างนั้นทำไมไม่ทำยาอมบ้วนปากที่มีทั้งฟลูออไรด์และน้ำยาระงับเลือดอยู่ด้วยกัน"** จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยน้ำยาบ้วนปากเพื่อหยุดเลือดในช่องปาก การวิจัยได้ดำเนินการจนกระทั่งได้สูตรของน้ำยาบ้วนปาก ที่มียาป้องกันการสลายตัวของลิ่มเลือด ฟลูออไรด์ และยาฆ่าเชื้อคลอร์เฮ็กซิดีน โดยน้ำยาสูตรดังกล่าวมีการคงตัวที่ดี สามารถป้องกันการสลายตัวของลิ่มเลือดในห้องทดลองได้มากกว่า 24 ชั่วโมง ปัจจุบันอยู่ระหว่างการทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อนำไปทดสอบทางคลินิกต่อไป

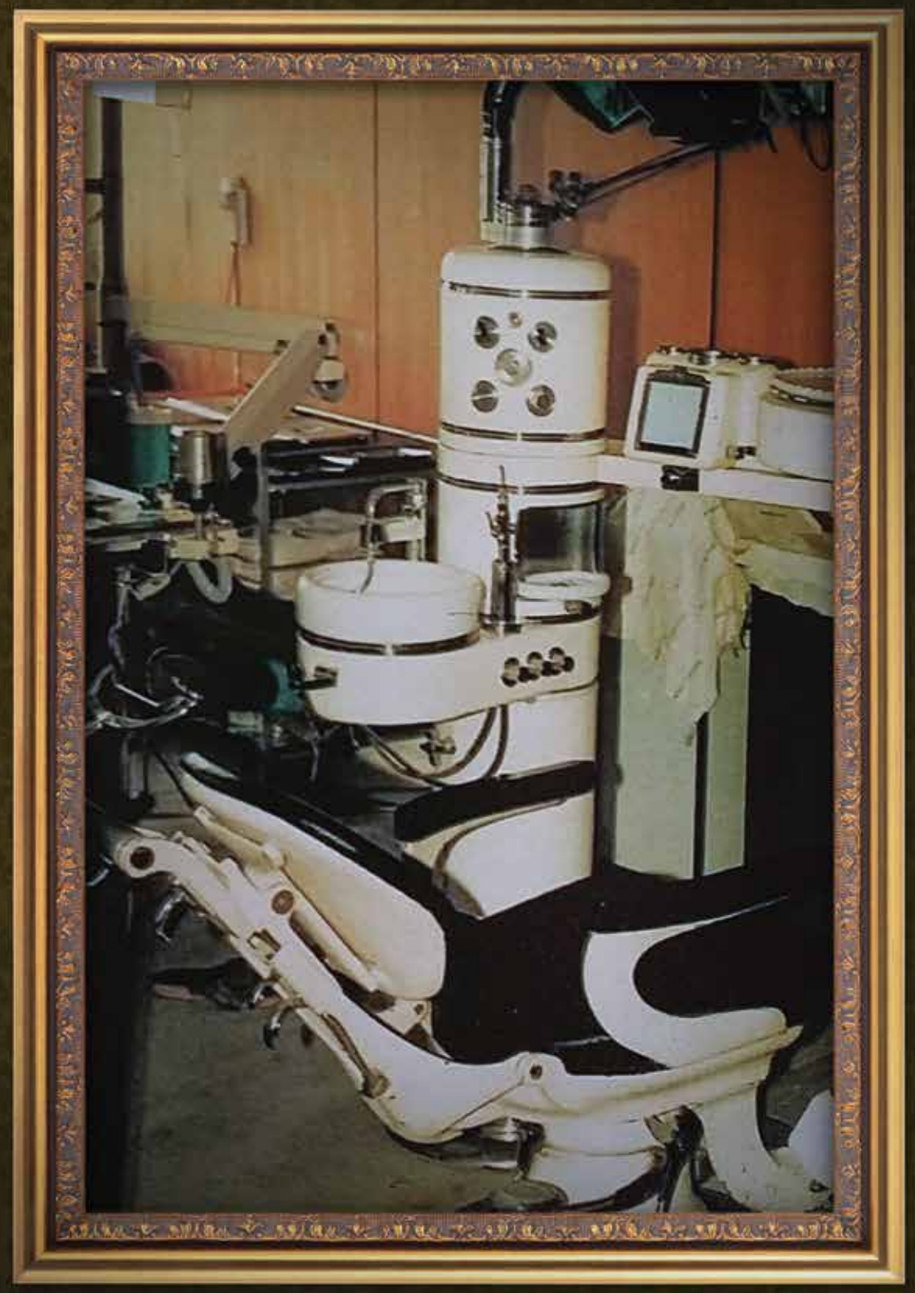

บทที่ 2
ทุกขณะคือประชา

สำหรับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชแล้ว สิ่งที่พระองค์ใฝ่พระราชหฤทัยมากที่สุดคงเป็นเรื่องการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร แม้ขณะเวลาที่พระองค์ทรงรับการถวายการรักษาพระทนต์ ก็ยังทรงคำนึงถึงความทุกข์ของราษฎรอยู่มิเว้น

เก้าอี้ทำพระทนต์ในโรงพยาบาลนราธิวาส

เก้าอี้ทำพระทนต์ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงใช้ในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เป็นเก้าอี้ทำพระทนต์ที่ใช้มาตั้งแต่พระองค์ประทับที่พระที่นั่งอัมพรสถาน มีระยะเวลาใช้งานเกินกว่า 20 ปี ทันตแพทย์ประจำพระองค์ จึงกราบบังคมทูลขอเปลี่ยนเก้าอี้ทำพระทนต์ เนื่องจากเก่ามากแล้ว โดยได้กราบบังคมทูลถามพร้อมเสนอเก้าอี้ทำฟันที่ดีทั้งด้านคุณภาพและความสวยงาม พระองค์รับสั่งว่า **"เก้าอี้ทำฟัน อะไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องราคาแพง เป็นเก้าอี้ที่หมอถนัดและทำงานได้สะดวกก็ใช้ได้"**

เมื่อทันตแพทย์ได้จัดเก้าอี้ทำพระทนต์ใหม่มาแทนแล้ว จึงได้ขอพระราชทานเก้าอี้ทำพระทนต์ชุดเก่ามาเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ของคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจะได้เก็บไว้เป็นประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ในเวลาต่อมาพระองค์รับสั่งถามถึงเก้าอี้ทำฟันตัวนั้นว่า ยังใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ และเมื่อทรงทราบว่ายังใช้ประโยชน์ได้ จึงรับสั่งให้พระราชทานเก้าอี้ทำฟันตัวนั้นแก่โรงพยาบาลต่างจังหวัดที่ยังขาดแคลน เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ เมื่อหมดอายุแล้วจึงค่อยนำมาไว้ที่พิพิธภัณฑ์ ทางเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจึงส่งเก้าอี้นั้นไปยังฝ่ายทันตกรรม โรงพยาบาลนราธิวาส เพื่อใช้ให้บริการแก่ประชาชน ปัจจุบันเก้าอี้ทำฟันดังกล่าวไม่สามารถใช้งานได้แล้ว

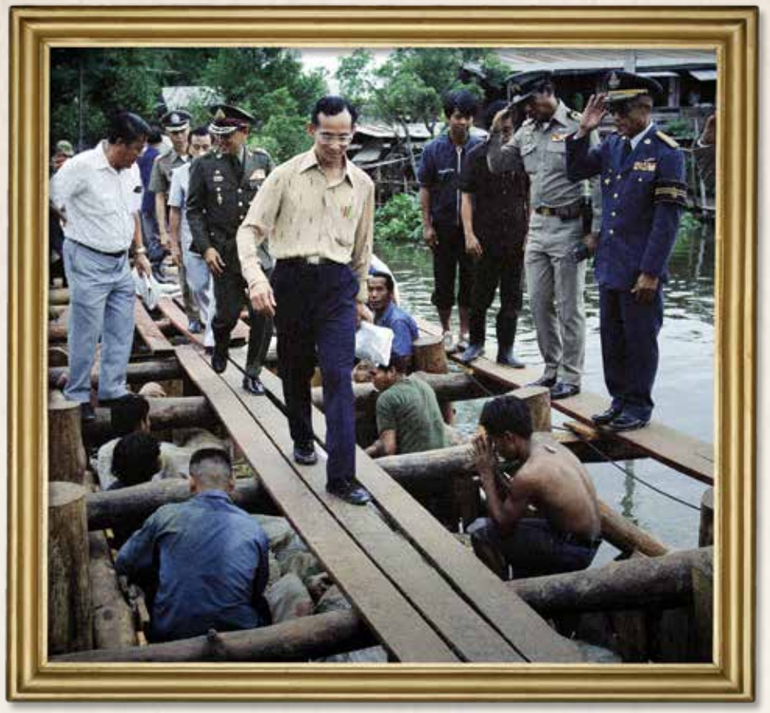

ราษฎรสำคัญกว่า

เมื่อปี พ.ศ. 2526 พระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชหักเฉียดพระประสาท พระองค์ทรงเสียวพระทนต์มาก และทรงนัดให้ทันตแพทย์มาถวายการรักษาเวลา 17 นาฬิกา เมื่อถึงเวลานัด พระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาพบและรับสั่งถามว่า จะต้องใช้เวลาในการรักษานานหรือไม่ เมื่อทันตแพทย์ทราบพระอาการจึงกราบบังคมทูลว่า ใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 1 ชั่วโมง พระองค์รับสั่งว่า ถ้าเช่นนั้นก็เอาไว้ก่อน เพราะขณะนั้นน้ำกำลังท่วมกรุงเทพฯ ซึ่งสำคัญกว่า ราษฎรกำลังเดือดร้อน เพราะถ้าน้ำท่วมลดลงเพียง 1 เซนติเมตร เขาจะสบายใจขึ้นมาก ทันตแพทย์พยายามกราบบังคมทูลทัดทานขอให้รักษาพระทนต์ก่อน มิฉะนั้นจะต้องถึงพระประสาท และพระองค์จะทรงเจ็บมากขึ้น พระองค์ก็ยังรับสั่งว่า **"ไม่เป็นไร เราทนได้ ราษฎรสำคัญกว่า"** แล้วเสด็จพระราชดำเนินไป สำหรับพระองค์ ทุกข์ของราษฎรนั้นยิ่งใหญ่กว่าทุกข์ของพระองค์ ท้ายสุดพระทนต์องค์นั้นต้องรักษาคลองรากพระทนต์และทำครอบพระทนต์ในที่สุด

การระบายหนองจากฟันกับป่าพรุ อ.สุไหงโกลก

อีกเรื่องหนึ่ง ขณะที่รองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงอรุณี ราชากร ถวายการรักษาคลองรากพระทนต์ โดยการระบายหนองออกทางพระทนต์ และล้างด้วยน้ำยาแล้วซับให้แห้ง เมื่อแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรับสั่งว่า **"วิธีที่หมอทำ ทำให้เรารู้แล้วว่าเราจะแก้ไขอย่างไรกับปัญหาป่าพรุ"** (พื้นที่เปล่าประโยชน์ที่ อ.สุไหงโกลก จ.นราธิวาส ที่มีน้ำเน่าขัง และวัชพืชขึ้นรกรุงรัง) ปัญหาป่าพรุแก้ได้โดยการเอาวัชพืชออก เอาน้ำล้างเหมือนล้างคลองรากฟัน ทำทางระบายออก แล้วล้างใหม่ หลาย ๆ ครั้ง ทำให้เวลานี้ประชาชนสามารถเข้าไปทำกินในป่าพรุบริเวณนั้นได้ แม้ขณะพระองค์ทรงรับการถวายการรักษาพระทนต์อยู่ก็ตาม พระองค์ก็ไม่ได้พะวงถึงพระองค์เองเลย หากทรงระลึกถึงแต่การบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎรตลอดเวลา

บทที่ 8
พระเมตตาชโลมใจ

น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชนั้นแผ่ไพศาล ตั้งแต่ผู้รับใช้ใกล้ชิด จนถึงราษฎรที่ห่างไกล พระองค์ทรงปฏิบัติต่อผู้ถวายงานรับใช้และผู้ใกล้ชิด ด้วยพระเมตตาและความเห็นอกเห็นใจเป็นที่ตั้งเสมอมา

ถวายการรักษาครั้งแรก

เมื่อครั้งศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช ทันตแพทย์ประจำพระองค์เข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายการรักษาพระทนต์เป็นครั้งแรก ท่านเล่าว่ารู้สึกกลัวและเกรงพระบารมีมาก จนมือเย็นเฉียบ ขณะทำการรักษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงทราบถึงอาการของท่าน จึงมีพระราชดำรัสถามว่า **"ฟันฉันมีกี่ซี่หมอ"** ท่านก็กราบบังคมทูลตอบ พระองค์ก็รับสั่งถามต่อว่า **"รูปร่างฟันเหมือนคนอื่นไหม"** ท่านก็กราบบังคมทูลว่าเหมือนกัน พระองค์รับสั่งว่า **"ถ้าเช่นนั้นก็เหมือนคนอื่นที่หมอเคยรักษา ไม่ผิดแปลกจากคนอื่น หมอทำได้ตามปกติเหมือนคนไข้ธรรมดาคนหนึ่ง เพราะฟันเหมือนกัน"** เมื่อท่านได้ฟังก็รู้สึกผ่อนคลาย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาท่านก็ถวายการรักษาได้อย่างสบาย แต่ท่านก็ต้องสวดมนต์ ถวายพวงมาลัยทุกครั้งที่จะไปถวายการรักษาพระทนต์ เพื่อความสบายใจ จะได้ไม่ทำอะไรผิดพลาด เมื่อพระองค์ทรงทราบก็รับสั่งว่า **"หมอเพ็ชรา เขาไม่เชื่อมือตัวเอง ต้องอาศัยไสยศาสตร์ช่วย"**

ศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช เล่าอีกว่า จริง ๆ แล้วพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นคนไข้ที่ประเสริฐ พระองค์ทรงอดทน ให้ความร่วมมือ ไม่ทรงบ่น แม้จะต้องใช้เวลานานเป็นชั่วโมง ทันตแพทย์จะทำอะไรก็ทรงยินยอม แต่ต้องกราบบังคมทูลอธิบายให้เข้าพระราชหฤทัยก่อนทุกครั้ง

คลองรากพระทนต์พิเศษ

ครั้งหนึ่ง พระทนต์องค์หนึ่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชต้องได้รับการรักษาคลองรากพระทนต์ ทันตแพทย์ได้เข้าไปถวายการรักษาคลองรากพระทนต์กราม ซึ่งทันตแพทย์คิดว่ามี 3 คลองราก เมื่อรักษาคลองรากทั้ง 3 คลองรากแล้ว พระองค์ยังไม่ทรงหายปวดพระทนต์ ยังมีพระอาการเหมือนเดิม ภายหลังทันตแพทย์จึงพบว่าพระทนต์ของพระองค์มี 4 คลองราก จึงได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบ แทนที่พระองค์จะทรงแสดงความไม่พอพระราชหฤทัย ที่ทำให้พระองค์ต้องทรงทนทุกข์ทรมานต่อมาอีกนาน พระองค์กลับรับสั่งว่า **"ฟันของฉันที่มีรากพิเศษ หมอเอาไว้เป็นตัวอย่างสำหรับสอนลูกศิษย์"**

ห้องทำพระทนต์เดิม

ห้องทำพระทนต์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อยู่ในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ติดกับห้องว่างห้องหนึ่ง ซึ่งทันตแพทย์ได้นำปั๊มลมสำหรับเดินเครื่องมาวางไว้ในห้องว่างนั้น ต่อมาเมื่อพระองค์ทรงพระประชวร ได้เสด็จพระราชดำเนินมาบรรทมในห้องที่วางปั๊มลม ทุกครั้งที่ทันตแพทย์จะถวายการรักษาพระทนต์ จะต้องคลานไปในห้องพระบรรทม เพื่อเปิดปั๊มลมเตรียมเดินเครื่อง ซึ่งเครื่องจะเสียงดัง และเมื่อมองไปจะเห็นพระองค์ประทับทรงงานอยู่ ในระหว่างที่ถวายการรักษาเครื่องก็จะดังอยู่ตลอดเวลาเป็นเช่นนี้อยู่หลายเดือน วันหนึ่งทันตแพทย์ได้กราบบังคมทูลขอย้ายปั๊มลมไปไว้ที่ห้องอื่น พระองค์รับสั่งถามว่า **"จะเอาไปไว้ที่ไหน ดีเสียอีกถ้าเครื่องเสียงดัง เราก็จะรู้ว่าหมอมาแล้ว เราจะได้เตรียมตัวไปทำฟัน"**

ห้องทำพระทนต์ใหม่

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชประทับ ณ วังไกลกังวล เมื่อทันตแพทย์จะถวายการรักษาพระทนต์ต้องทำถวายบนรถเคลื่อนที่ ต่อมาพระองค์รับสั่งให้ทันตแพทย์หาที่ทำพระทนต์ใหม่ เพราะจะประทับ ณ วังไกลกังวลเป็นการถาวร โดยจะเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปกรุงเทพฯ เป็นครั้งคราว พระองค์รับสั่งให้ทันตแพทย์ไปดูที่ที่ร้านโกลเด้นเพลซ ชั้น 2 ถ้าใช้ได้ให้ทำเป็นห้องทำฟันที่มีเก้าอี้ทำฟัน 2 ตัว เพื่อราษฎรจะได้ไปใช้ด้วย เมื่อทันตแพทย์ไปดูเห็นว่าไม่เหมาะ จึงต้องหาห้องทำพระทนต์ใหม่ ซึ่งได้เป็นศาลาแปดเหลี่ยมติดที่ประทับใกล้ทะเล ทันตแพทย์จึงกราบบังคมทูลพระองค์ พระองค์ทรงเห็นชอบด้วย แต่รับสั่งว่า **"ห้องนั้นเคยเป็นห้องทรงพระอักษรของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ไปขออนุญาตสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสียก่อน"** ทันตแพทย์จึงต้องไปกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อขอพระราชทานพระราชานุญาต ถึงแม้พระองค์ทรงเป็นถึงพระเจ้าแผ่นดิน จะทรงทำอะไรก็ได้ไม่เห็นต้องขออนุญาตใคร แต่พระองค์ทรงกลับไม่ทำเช่นนั้น

ในการถวายการรักษาพระทนต์ทุกครั้ง เมื่อถวายการรักษาเสร็จ พระองค์จะยังไม่เสด็จพระราชดำเนินกลับโดยทันที แต่จะมีพระราชปฏิสันถารกับทันตแพทย์ด้วยเป็นเวลานาน ๆ และก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ พระองค์จะทรงขอบใจและชมหมอ พร้อมน้อมพระวรกายลงมาใกล้ ๆ ทีละคน ๆ เช่นเดียวกับที่เห็นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในต่างจังหวัด

วงดนตรีฟันปลอม

ในปี พ.ศ. 2508 ศาสตราจารย์ พันโท สี สิริสิงห คณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในขณะนั้น ได้ก่อตั้งวงดนตรีสากลประจำคณะขึ้น โดยเป็นการรวมตัวระหว่างอาจารย์และนิสิตทันตแพทย์ เกิดเป็นวงดนตรีสากล ชื่อว่า **"เดอะเดนต์"** วงดนตรีวงนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชให้เข้าเฝ้าฯ และเล่นดนตรีถวายหลายครั้ง โดยเฉพาะในครั้งที่ศาสตราจารย์ พันโท สี สิริสิงห และเพื่อน ๆ ร่วมกันจัดพระกระยาหารจีนถวายพระองค์ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่วังไกลกังวล พร้อมกับนำวงดนตรีเดอะเดนต์ ไปบรรเลงเพลงถวายระหว่างเสวย เมื่อทั้งสองพระองค์เสวยเสร็จ ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงแนะนำการเล่นดนตรี ให้แก่ผู้เล่นในวงดนตรี ตลอดจนมีพระราชปฏิสันถารกับคณาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ที่ไปร่วมเข้าเฝ้าฯ อีกด้วย ต่อมาวงดนตรีเดอะเดนต์ได้รับพระราชทานนามเป็นภาษาไทยว่า **"วงดนตรีฟันปลอม"** โดยวงดนตรีวงนี้เคยได้รับเกียรติให้เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในสมัยนั้นด้วย

บทที่ 9
เรื่องเล่าจากทันตแพทย์ประจำพระองค์

นอกเหนือจากพระราชกรณียกิจและโครงการจากพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับงานทันตกรรมโดยตรง ยังมีเรื่องราวปกิณกะของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทั้งเรื่องพระราชอารมณ์ขัน และเรื่องสุนัขทรงเลี้ยง ซึ่งทันตแพทย์ประจำพระองค์ ได้เข้าไปเกี่ยวข้อง และนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ

พระราชอารมณ์ขัน

ลูกกำนัน

เมื่อครั้งที่ทันตแพทย์อาสาสมัครในหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่วังไกลกังวล หลังจากออกปฏิบัติงานที่ ต.ป่าเต้ง อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช ได้กราบบังคมทูลว่า วันนี้ขณะออกหน่วย มีเด็กชายอายุ 10 ขวบมาถอนฟัน พอนั่งเก้าอี้ทำฟัน เขาพูดว่า “หมออย่าทำเจ็บนะ ผมเป็นลูกกำนันนะ” พระองค์ท่านรับสั่งถามว่า “**แล้วทำเขาเจ็บหรือเปล่า**” ต่อมาพระองค์ก็มีรับสั่งเรื่องอื่น ๆ ไปอีกนาน จนในที่สุดรับสั่งว่า นานแล้วคุณหมอผู้ถวายการรักษา ได้มารักษาคลองรากฟัน ทำแล้วพระองค์ยังทรงปวดอยู่ แต่หมอท่านนั้นก็ยืนยันว่าเอาพระประสาทออกหมดแล้ว ไม่น่าจะทรงปวด ในที่สุดก็แยงไปแยงมา ดึงเส้นประสาทเส้นหนึ่งขึ้นมาได้ พระองค์ทรงทำพระหัตถ์ประกอบ และรับสั่งต่อว่า “**ความจริงเราเจ็บมากนะแต่เราไม่กล้าร้อง ไม่กล้าพูด เพราะเราไม่ใช่ลูกกำนัน**” ทำให้ทันตแพทย์ที่เข้าเฝ้าฯ ทุกคนหัวเราะและรู้สึกชื่นชมในพระราชอารมณ์ขันของพระองค์

กบปวดฟัน

วันหนึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จ.สกลนคร ขณะที่พระองค์ทรงกำลังเยี่ยมราษฎรอยู่นั้น ได้ทอดพระเนตรเห็นชาวบ้านทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นรูปกบเอามือกุมคางเหมือนคนกำลังปวดฟัน จึงรับสั่งให้เจ้าหน้าที่ซื้อมา เมื่อถึงที่ประทับ พระองค์ก็รับสั่งผ่านวิทยุถึงทันตแพทย์ที่ตามเสด็จพระราชดำเนินว่า **"จะส่งคนไข้ที่ปวดฟันมาให้ดูแลรักษา"** ทันตแพทย์ผู้นั้นก็รอด้วยใจระทึกว่าคนไข้จะเป็นใคร คงมีความสำคัญมากถึงขนาดทรงฝากฝังด้วยพระองค์เอง ต่อมาปรากฏว่าทันตแพทย์ผู้นั้นกลับได้รับพระราชทานคนไข้พิเศษเป็นกบปั้นดินเผาที่กำลังปวดฟัน ทำให้ทันตแพทย์รู้สึกผ่อนคลายและรู้สึกชื่นชมที่แม้ในพระราชอารมณ์ขันก็ยังทรงระลึกถึงเหล่าทันตแพทย์

เก้าอี้สนามไม่เอา จะเอาเก้าอี้ถนน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชประทับ ณ โรงพยาบาลศิริราช ทันตแพทย์ได้เข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายการรักษา ขณะนั้นพระองค์ยังเสด็จพระราชดำเนินไม่สะดวก ยังต้องประทับรถเข็นมาเพื่อทรงรับการรักษา ทันตแพทย์ได้กราบบังคมทูลว่า "วันนี้พระองค์ต้องประทับบนเก้าอี้สนามเหมือนที่ใช้ในหน่วยเคลื่อนที่" ถึงแม้พระองค์จะประทับอยู่ที่โรงพยาบาล แต่ยังทรงมีพระราชอารมณ์ขันว่า **"วันนี้เราไม่นั่งเก้าอี้สนาม เราจะนั่งเก้าอี้ถนน"** ทรงหมายถึงเก้าอี้ที่ประทับไปลอยพระประทีปในวันลอยกระทงที่ท่าน้ำโรงพยาบาลศิริราช

ฮ่องเต้เสด็จแล้ว

เมื่อทันตแพทย์ไปถวายการรักษาพระทนต์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทันตแพทย์จะไปเตรียมห้องทำพระทนต์และจัดเครื่องมือให้เรียบร้อย แล้วมาคอยในห้องอาหารไม่ไกลจากห้องทำพระทนต์นัก เมื่อใกล้ถึงเวลา คุณพยาบาลจะมาบอกให้ทราบว่า พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเข้าห้องสรงแล้ว ซึ่งแปลว่าให้ทันตแพทย์ผู้จะถวายการรักษาเตรียมเข้าเฝ้าฯ ทุก ๆ ครั้งจะเป็นเช่นนี้ แต่มีอยู่วันหนึ่ง คุณพยาบาลรีบวิ่งมาแจ้งว่าพระองค์ประทับรอที่เก้าอี้ทำพระทนต์เรียบร้อยแล้ว ไม่มีใครรอเฝ้าฯ เลย ทันตแพทย์ตกใจรีบวิ่งเพื่อไปเฝ้าฯ โดยเร็ว เมื่อไปถึงได้กราบขอพระราชทานอภัยโทษที่ไม่ได้มาเฝ้าฯ เพราะวันนี้คุณพยาบาลไม่ได้แจ้งให้ทราบ แทนที่พระองค์จะทรงกริ้ว กลับมีรับสั่งว่า **"อ้อ...ทีหลังจะให้คนไปบอกว่าฮ่องเต้จะเสด็จแล้ว"** พร้อมทรงทำพระสุรเสียงเหมือนในโทรทัศน์ว่า ฮ่องเต้จะเสด็จแล้ว ต่อมาเมื่อไปเข้าเฝ้าฯ อีกครั้งหนึ่ง คุณพยาบาลได้มาแจ้งดังเช่นเดิม ทันตแพทย์จึงเฝ้าฯ รอรับเสด็จพระราชดำเนิน ณ เก้าอี้ทำพระทนต์ เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาถึงก็รับสั่งว่า **"วันนี้มีคนไปบอกแล้วใช่ไหมว่า ฮ่องเต้จะเสด็จแล้ว"** ถึงแม้เป็นเวลาหลายสัปดาห์ต่อมา พระองค์ก็ยังทรงจำได้ว่าเคยรับสั่งอย่างไร

ทันตแพทย์กับสุนัขทรงเลี้ยง

คุณทองแดงกับทันตแพทย์

ทันตแพทย์ได้พบกับคุณทองแดงครั้งแรกเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2544 บนรถทันตกรรมเคลื่อนที่ เนื่องจากคุณทองแดงได้ตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชขึ้นบนรถทันตกรรม แต่เนื่องจากบนรถคับแคบมาก พระองค์จึงรับสั่งว่า "**ทองแดง ลงไปได้แล้ว**" คุณทองแดงก็เดินลงจากรถโดยดี ทำให้ทันตแพทย์รู้สึกประหลาดใจเป็นอย่างมากต่อความฉลาดของคุณทองแดง เมื่อถวายการรักษาพระทนต์เสร็จ พระองค์เสด็จพระราชดำเนินลงจากรถ และรับสั่งกับทันตแพทย์ว่า "**เขานั่งเฝ้าจ้องเขม็งไม่ยอมไปไหน**" ทำให้ทันตแพทย์รู้สึกทึ่งในความจงรักภักดีของคุณทองแดง

ความจงรักภักดีของคุณทองแดง

คุณทองแดงจะเดินนำเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาที่ห้องทำพระทนต์ เมื่อมาถึงจะเดินรอบทั่วห้อง โดยขณะที่เดินจะไม่สัมผัสกับเครื่องมือที่เตรียมไว้เลย ไม่ทำให้เครื่องมือต้องมีการปนเปื้อน ซึ่งเป็นที่ประหลาดใจและประทับใจต่อทันตแพทย์เป็นอย่างมาก พระองค์รับสั่งว่า "**เขาสำรวจความเรียบร้อย**" เมื่อเดินสำรวจเสร็จจะลงนั่งในท่าหมอบเฝ้าอยู่ข้างเก้าอี้ทำพระทนต์ทางปลายพระบาท แล้วหันหน้าออก แต่บางครั้งคุณทองแดงจะนั่งบริเวณที่ทันตแพทย์ต้องถวายการรักษา ทำให้ไม่สะดวกต่อการถวายการรักษาพระทนต์ ทันตแพทย์จะบอกกับคุณทองแดงว่า "ตรงนี้นอนไม่ได้คุณทองแดง" คุณทองแดงก็จะนั่งเฉยจนพระองค์รับสั่งว่า "**ทองแดงมานอนตรงนี้**" พร้อมกับชี้พระหัตถ์ คุณทองแดงจะลุกขึ้นทันทีและไปหมอบเฝ้าตรงที่ที่พระองค์ทรงชี้ คุณทองแดงจะนอนหมอบเฝ้าโดยไม่ขยับลุกไปไหนตลอดเวลาที่พระองค์ทรงรับการถวายการรักษาพระทนต์ โดยทันทีที่ทรงบ้วนพระโอษฐ์ คุณทองแดงก็จะผงกศีรษะขึ้นดู

ความฉลาดและรู้ภาษาของคุณทองแดง

เมื่อทันตแพทย์ถวายการรักษาเสร็จ และปรับเก้าอี้ทำพระทนต์ในท่านั่งตรง คุณทองแดงจะลุกขึ้นทันที และเดินมาเลียทันตแพทย์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรับสั่งว่า "**เขามาขอบใจ**" แต่มีอยู่ครั้งหนึ่ง

คุณทองแดงมาเลียทันตแพทย์ไม่ครบทุกคน โดยไม่ได้เลียรองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง คุณเมตตจิตต์ นวจินดา เพื่อขอบใจ ศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช จึงกราบบังคมทูลถามว่า "คุณทองแดงทำไมวันนี้เลียไม่ครบทุกคน" พระองค์รับสั่งว่า "**ก็วันนี้หมอเมตตจิตต์ไม่ได้ทำอะไร**" หลังจากถวายการรักษาพระทนต์เสร็จแล้ว พระองค์จะมีพระราชปฏิสันถารกับคณะทันตแพทย์อยู่เป็นเวลานาน คุณทองแดงก็ยังคงนั่งเฝ้าไม่ไปไหน จนกระทั่งพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินกลับ และรับสั่งว่า "**ไปทองแดงกลับ**" คุณทองแดงก็จะลุกขึ้นเดินนำเสด็จพระราชดำเนินออกจากห้องรักษาพระทนต์ คุณทองแดงจะแสดงกิริยาดังกล่าวข้างต้นทุกครั้งที่ตามเสด็จพระราชดำเนินมาห้องรักษาพระทนต์

เรื่องของคุณซีซ่า

วันหนึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนินมาทรงรับการถวายการรักษาพระทนต์พร้อมสุนัขอีกตัวหนึ่งพันธุ์ D. พระองค์รับสั่งว่า "**วันนี้พาซีซ่ามาด้วย**" ทันตแพทย์จึงได้กราบบังคมทูลถามว่า "ทำไมชื่อซีซ่าเล่าเพคะ น่าจะชื่อเป็นทองเหมือนคุณทองแดง" พระองค์รับสั่งว่า "**ไม่เห็นหรือว่าเขาเพิ่งกลับจากสนามรบ เลือดโชกไปทั้งตัว จึงชื่อว่า ซีซ่า เพราะสุนัขพันธุ์ D. มีสีขาวและมีจุด ๆ สีดำ น้ำตาล ๆ ไปทั้งตัว**" จากนั้นพระองค์รับสั่งว่า "**ซีซ่า ลงไปคอยข้างล่าง**" หนึ่งซีซ่าก็ไม่สนใจ สองซีซ่าก็ไม่ทำอะไร สามซีซ่าก็ยังยืนจ้องหน้าทันตแพทย์ จนพระองค์ต้องรับสั่งให้มหาดเล็กนำลงไปจากรถ คุณซีซ่าไม่เชื่อฟัง ไม่แสนรู้เหมือนคุณทองแดง หรือเพราะเป็นสุนัขฝรั่งจึงฟังภาษาไทยไม่เข้าใจก็ไม่ทราบ

เรื่องของคุณมะลิ

ในช่วงที่คุณทองแดงอายุยังน้อยต้องดื่มนม ก็ได้อาศัยนมจากแม่มะลิ ต่อมาเมื่อแยกกันอยู่ แล้วได้กลับมาพบกัน คุณทองแดงก็ยังแสดงความเคารพต่อแม่มะลิเสมอ ขณะที่คุณมะลิมีอายุ 17-18 ปีนั้น ฟันเขี้ยวทั้งสองข้างสึกและหัก ทำให้คุณมะลิรับประทานอาหารไม่ได้ดี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจึงรับสั่งให้ทันตแพทย์ที่ถวายการรักษาพระองค์ไปตรวจและรักษาคุณมะลิ เนื่องจากคุณมะลิมีบุญคุณต่อคุณทองแดง ทันตแพทย์ได้ตรวจและวางแผนการรักษา โดยรักษาคลองรากฟันและทำครอบฟันเขี้ยวบนซ้าย ส่วนฟันเขี้ยวอีก 3 ซี่ทำครอบฟัน ภายหลังพระองค์รับสั่งว่า "**เมื่อก่อนคุณมะลิจะไม่ยิ้ม หน้าเศร้า ๆ แต่หลังจากทำฟันให้แล้วคุณมะลิจะยิ้มอย่างมีความสุข**" และรับสั่งเรียกว่า "**สุนัขยิ้ม**"

หน่วยทันตกรรมพระราชทาน
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ธ ประดุจร่มโพธิ์แห่งวิชาชีพ

นับเป็นบุญวาสนาอันสูงสุดของดิฉันที่มีโอกาสได้รับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยถวายการรักษาพระทนต์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 จวบจนถึง พ.ศ. 2559 ตลอดระยะเวลา 46 ปี ดิฉันได้รับทราบและซาบซึ้งถึงพระราชจริยวัตรอันงดงามและพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวง ที่พระองค์ท่านทรงมีต่อวงการทันตแพทย์และพสกนิกรชาวไทย เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่าพระองค์ท่านทรงสนพระทัยทุกข์สุขของราษฎรเหนือสิ่งอื่นใด เรื่องฟันและเรื่องสุขภาพในช่องปาก พระองค์ท่านทรงสนพระทัยเช่นกัน แทบทุกครั้งที่ทันตแพทย์ได้มีโอกาสเฝ้ากราบพระบาท พระองค์ท่านจะทรงซักถาม ทรงสอน ทรงแนะนำ และพระราชทานความช่วยเหลือ อันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ จากพระราชดำรัสที่พระราชทานในวาระต่าง ๆ ทำให้เกิดโครงการในพระราชดำริเพื่อทันตแพทย์นำไปปฏิบัติถึง 11 โครงการ อันทำให้เกิดประโยชน์ต่อพสกนิกรชาวไทยโดยเฉพาะผู้ยากไร้และด้อยโอกาสที่พระองค์ทรงห่วงใยและนึกถึงอยู่เสมอมา ได้แก่

- หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ชุดทำฟันสนามทำในประเทศไทย
- มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์
- โครงการฟันเทียมพระราชทาน
- โครงการรากฟันเทียมเฉลิมพระเกียรติ
- โครงการฟันเทียมและรากฟันเทียมพระราชทาน 999 ชุด
- แผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย

ดิฉันใคร่ขออัญเชิญพระราชดำรัสอันทรงคุณค่าต่อวงการทันตแพทย์ที่พระราชทานมา เพื่อให้เห็นว่าพระองค์ท่านทรงให้ความสำคัญกับสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก

“เรื่องฟันใครว่าไม่สำคัญ เราว่าสำคัญ”

“คนเราถ้าฟันไม่ดี สุขภาพช่องปากไม่ดี จะทำให้สุขภาพด้านอื่น ๆ พลอยด้อยไปด้วย”

“คนเราถ้าไม่มีฟัน จะกินอะไรไม่อร่อย ทำให้ไม่มีความสุข จิตใจก็ไม่สบาย ร่างกายก็ไม่แข็งแรง”

“ทันตแพทย์ไม่ควรจะสนใจแต่การรักษาแต่เพียงอย่างเดียว ควรสนใจการศึกษา วิจัยและประดิษฐ์ของขึ้นใช้เองภายในประเทศ รู้จักพึ่งพาตนเอง”

พระราชดำรัสที่ทรงฝากไว้เป็นประการสุดท้ายคือ **“คนแก่อย่างเรามีเยอะ ทันตแพทย์ต้องช่วยดูแล”**

เพื่อน้อมถวายเป็นพระราชกุศล และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงสุดจะพรรณนา ทันตแพทย์ทุกหมู่เหล่าจะน้อมนำพระราชดำรัสและโครงการตามแนวพระราชดำริทุกโครงการมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติสืบไป

ธ ประดุจร่มโพธิ์แห่งวิชาชีพ เป็นประทีปสว่างไกลไปสู่ฝัน
เพื่อประชามีสุขทุกคืนวัน ด้วยโรคฟันเป็นปัญหามานานปี
ทรงรอบรู้ทรงแก้ไขให้ทุกอย่าง ไปตามทางที่ถูกต้องส่องวิถี
ด้วยทรงคิดแก้ปัญหาอย่างพอดี เป็นสิ่งที่เกินคาดคิดยังติดตา
โรคฟันนั้นทรงเห็นเป็นเรื่องใหญ่ ต้องใส่ใจช่วยเหลือและรักษา
แม้นห่างไกลอย่าทอดทิ้งช่วยนำพา ทุกข์ประชาพระองค์ทรงห่วงใย
เมื่อสิ้นลับพระองค์ตรงนี้แล้ว ร่มโพธิ์แก้วโศกสลดไม่สดใส
แต่พวกเราความภักดีในดวงใจ จะมั่นคงตลอดไปชั่วกาลนาน
ทันตแพทย์จะสานต่อพระราชดำรัส ให้ยืนหยัดเกิดประโยชน์มหาศาล
ดำเนินตามรอยพระราชปณิธาน สืบต่องานให้ยืนยงคงคู่ไทย

กราบถวายบังคมในนามทันตแพทย์ประจำพระองค์
ผู้อำนวยการหน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ประธานมูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์
ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้า ศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์หญิง ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช

น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

นับตั้งแต่มีประกาศสำนักพระราชวังเรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชหรือในหลวง รัชกาลที่ 9 เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ได้นำความเศร้าโศกมาสู่ชาวไทยทั้งประเทศ ด้วยเหตุพระองค์ทรงเป็นที่รักและเทิดทูน ทรงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรคุ้มครองประเทศชาติและประชาชนมาอย่างยาวนานถึง 70 ปี

ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์ไม่มีวันใดเลยที่ว่างเว้นจากการทรงงาน พระเสโทจากพระวรกายได้หยาดหยดไปทุกดินแดนไทยเพื่อหาหนทางให้ปวงประชาได้อยู่ดีกินดี พระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกรชาวไทยมีทั่วทุกแห่งหนในทุกกลุ่มอาชีพ ด้านทันตกรรม พระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อปัญหาสุขภาพอนามัยและปัญหาสุขภาพช่องปากของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ยากจนในชนบทห่างไกล ทรงให้การอุปถัมภ์ช่วยเหลือสนับสนุนกิจการด้านการศึกษาวิจัยของทันตแพทย์มาโดยตลอด ดังปรากฏในโครงการต่าง ๆ ทำให้วิชาชีพทันตแพทย์เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศตราบจนทุกวันนี้ และทำให้ประชาชนชาวไทยมีสุขภาพช่องปากและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อวิชาชีพและประชาชน คณะกรรมการและสมาชิกทันตแพทยสภาขอถวายราชสดุดี และจะร่วมกันสืบสานพระราชปณิธานของพระองค์สืบไป

น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตราบนิจนิรันดร์

ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ ทันตแพทย์ไพศาล กังวลกิจ
นายกทันตแพทยสภา

ธ สถิตในดวงใจ

วันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จสวรรคต นับเป็นเหตุการณ์ที่นำความเศร้าโศกเสียใจมาสู่ปวงชนชาวไทยเกินกว่าจะพรรณนาได้ ด้วยพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดำรงมั่นในทศพิธราชธรรม และดูแลห่วงใยราษฎรประดุจดังบิดาอาทรบุตร ตลอดรัชสมัยอันยาวนานถึง 70 ปี พระองค์ใฝ่พระราชหฤทัยในทุกศาสตร์ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดียิ่งขึ้น

ในด้านทันตกรรม พระองค์ทรงห่วงใยเรื่องสุขภาพช่องปากของประชาชน โดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดาร จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งหน่วยทันตกรรมพระราชทานฯ ขึ้น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นห่างไกลและด้อยโอกาสได้รับการดูแลรักษาอย่างทั่วถึง พระองค์มีพระราชดำริให้จัดทำโครงการฟันเทียมและรากฟันเทียมให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังทรงสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ การศึกษาวิจัย และการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมด้านทันตแพทยศาสตร์ของประเทศไทยให้ทันสมัย

คณะกรรมการและสมาชิกทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ขอน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ พระองค์ทรงสถิตในดวงใจของทันตแพทย์ตราบนิจนิรันดร์ และจะขอดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทตลอดไป

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอันหาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้า ทันตแพทย์อดิเรก ศรีวัฒนาวงษา
นายกทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พระผู้เสด็จสู่สวรรคาลัย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์ยาวนานที่สุดในโลก ตลอดเวลา 70 ปีที่พระองค์ทรงครองราชย์ ทรงดำรงพระองค์อยู่ในทศพิธราชธรรม พระองค์ทรงงานหนัก และเสด็จพระราชดำเนินไปทุกแห่งอย่างไม่ทรงเหน็ดเหนื่อย เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชนชาวไทย จนเป็นที่ประจักษ์ไปทั่วทั้งโลก และได้รับการสดุดีว่า พระองค์เป็นกษัตริย์นักพัฒนา พระองค์ทรงเป็นที่เคารพรักของประชาชนชาวไทยทุกผู้นาม และนับเป็นบุญอันใหญ่หลวงสำหรับคนไทยทุกคนที่ได้เกิดมาใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารของพระองค์

การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 นับเป็นความสูญเสียที่เจ็บปวดที่สุด จนเป็นเรื่องยากที่จะทำใจ น้ำตาและเสียงร้องไห้เกิดขึ้นทั่วสารทิศ ผู้คนต่างหลั่งไหลเดินทางมากราบถวายบังคมพระบรมศพอย่างไม่ขาดสาย การเผยแพร่พระราชกรณียกิจภายหลังการเสด็จสวรรคตของพระองค์ ได้สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คนทำความดี และดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง สิ่งที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติไว้จะเป็นแบบอย่าง มรดกทางปัญญา และสำนึกใหม่ที่ดังกระหึ่มภายในจิตใจของคนไทย ซึ่งต้องหวงแหนและรักษาไว้ตราบนานเท่านาน

เรื่องการดูแลสุขภาพในช่องปากซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสุขภาพร่างกายโดยรวม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชก็ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชนและวงการทันตกรรมอย่างหาที่สุดมิได้เช่นกัน ทุกครั้งที่พระองค์ทรงรับการถวายการรักษาทางทันตกรรม พระองค์จะทรงมีความห่วงใยต่อประชาชนของพระองค์ และมีพระราชปรารภให้ประชาชนที่ยากแค้นและอยู่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดารได้รับการดูแลในเรื่องนั้น ๆ เฉกเช่นเดียวกัน พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สนับสนุนกิจการของทันตแพทย์ในหลายด้าน โดยเฉพาะการรับทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ สมาคมศัลยศาสตร์ช่องปากฯ และราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ และนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่พระองค์ทรงรับการทูลเกล้าฯ ถวายสมาชิกกิตติมศักดิ์ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย เป็นพระองค์แรก ซึ่งถือเป็นเกียรติยศอันสูงสุดของราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย และของวิชาชีพทันตกรรม

คณะผู้บริหารและสมาชิกราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย ขอน้อมนำแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงปฏิบัติ มาเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานของราชวิทยาลัยฯ ตลอดไป

น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตราบนิจนิรันดร์

ข้าพระพุทธเจ้า รองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์พรชัย จันศิษย์ยานนท์
ประธานราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย

ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

ทันตแพทย์พิสุทธิ์ อำนวยพาณิชย์ ทันตแพทย์หญิงแพร จิตตินันท์ ทันตแพทย์วีระวัฒน์ สัตยานุรักษ์

อนุเคราะห์ข้อมูลและภาพประกอบ

1. หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์
3. กองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก กองทัพบก
4. คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
8. ทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
9. ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย
10. สมาคมศัลยศาสตร์ช่องปากและแม็กซิลโลเฟเชียล-แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
11. สถาบันทันตกรรม กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
12. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
13. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาพร ไชยทรัพย์
15. ธีระพงษ์ ทรงพระ
16. เมธัส สมบูรณ์
17. วาสุวัตก์ ท่อแก้ว
18. สุภัทรา ศรีทองคำ
19. สุวิทย์ กิตติเธียร
20 MAIDER
21. Vin ภูริต เนติมงคลชัย

ออกแบบปกและรูปเล่ม

สุชีรา จัดละ กิตติ ไพโรจน์กีรติกุล

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พิสุทธิ์ อำนวยพาณิชย์.
พระมหากรุณาธิคุณต่อวงการทันตกรรม.-- นนทบุรี : ทันตแพทยสภา, 2560.
76 หน้า.
1. ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา, 2470-2559. I. แพร จิตตินันท์, ผู้แต่งร่วม. II. วีระวัฒน์ สัตยานุรักษ์, ผู้แต่งร่วม. III. ชื่อเรื่อง.
923.1593
ISBN 978-616-429-278-9

พิมพ์ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์ 2560
จัดพิมพ์โดย ทันตแพทยสภา
พิมพ์ที่ บริษัท เลคแอนด์ฟาวด์เท่น พริ้นติ้ง จำกัด
146/30 ซ.รามอินทรา 21 ถ.รามอินทรา แขวงอนุเสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

บรรณานุกรม

ถวิล ตัณฑิกุล, อรุณี ราชากร, เพ็ชรา เตชะกัมพุช, กมลทิพย์ หุตะสิงห์, สุภาพร ไชยทรัพย์. ในหลวงกับงานทันตกรรม. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์; 2531.

เพ็ชรา เตชะกัมพุช, สุรสิทธิ์ เกียรติพงษ์สาร, พอใจ เรืองศรี, สุภาพร ไชยทรัพย์. หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2542.

ฤทธิกร การะเวก. กองทันตแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก ในงานทันตกรรมพระราชทาน (อินเทอร์เน็ต). 2559 (เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2559). เข้าถึงได้จาก: http://www.armydent.com/royaldent2/viewrecord_all.php?id_topic=2

หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 40 ปี หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 1 พระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชนผู้ด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง; 2554.

หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 40 ปี หน่วยทันตกรรมพระราชทาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 2 พระมหากรุณาธิคุณด้านทันตสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง; 2554.

ผู้สนับสนุนการจัดทำหนังสือ "พระมหากรุณาธิคุณต่อวงการทันตกรรม"

1. ทันตแพทยสภา
2. ทันตแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
3. ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย
4. คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
9. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
10. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
11. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
12. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
13. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
14. คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
15. สำนักวิชาทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
16. สำนักวิชาทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
17. สมาคมทันตแพทย์จัดฟันแห่งประเทศไทย
18. สมาคมทันตกรรมประดิษฐ์ไทย
19. สมาคมทันตกรรมรากเทียมแห่งประเทศไทย
20. สมาคมปริทันตวิทยาแห่งประเทศไทย
21. สมาคมศัลยศาสตร์ช่องปากและแม็กซิลโลเฟเชียล-แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
22. ชมรมทันตกรรมสำหรับเด็กแห่งประเทศไทย
23. ชมรมทันตกรรมหัตถการแห่งประเทศไทย
24. ชมรมทันตสาธารณสุขแห่งประเทศไทย
25. ชมรมรอยโรคช่องปากแห่งประเทศไทย
26. ชมรมเอ็นโดดอนติกส์แห่งประเทศไทย
27. บริษัท เคดีแอล จำกัด (K Dental Lab)
28. บริษัท ไจโก้ อินเตอร์เทรด จำกัด
29. บริษัท เด็นตัล วิชั่น จำกัด
30. บริษัท ไบโอเด็นท์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
31. บริษัท สายน้ำทิพย์เด็นตอลแลบอราเตอรี่ จำกัด
32. บริษัท แอคคอร์ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด
33. แผนกรากเทียม Straumann (บริษัท ดีเคเอสเอช (ประเทศไทย) จำกัด)
34. ทันตแพทย์วัฒนา ชัยวัฒน์ (บริษัท แอลดีซี เด็นทัล จำกัด (มหาชน))
35. ทันตแพทย์สัณห์ชัย จิรชาญชัย

"...ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งปณิธานร่วมกันด้วยว่า
จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีของชาติ ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ
และบทกฎหมายของบ้านเมือง ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต
ขยันหมั่นเพียร ให้บังเกิดประโยชน์ในการที่จะช่วยสร้างตนเอง
และครอบครัวให้ผาสุกสมบูรณ์
ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงในทางเศรษฐกิจของชาติ
นำสันติสุขและความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราสืบไป..."

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2500
เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2499